



CURATING  
TOMORROW

# A múzeumok és a fenntartható fejlesztési célok

Útmutató múzeumok, galériák,  
a kulturális szektor és partnereik számára

## Előszó a magyar kiadás elé

2019-ben jelent meg elektronikus formában, angol nyelven Henry McGhie munkája. A szerző 2010 óta foglalkozik intenzíven a fenntartható fejlődés kérdéseivel, kiemelten a kulturális területre, ezen belül a múzeumokra fókuszálva, a Múzeumok Nemzetközi Tanácsa, az ICOM fenntarthatósági munkacsoportjának tagjaként is.

Az ENSZ tagállamai 22 évvel ezelőtt fogadták el a társadalmi problémákra összpontosító Millenniumi Fejlesztési Célokat, amely 2015-ben az Agenda 2030 ajánlásaival vált komplexszé, immár a környezeti szempontokkal kiegészítve, figyelembe véve a fejlődő és a fejlett országok sajátosságait is. A világ életét befolyásoló koronavírus-járvány rendkívül jelentős negatív hatásai ugyan visszavetették a kitűzött célok elérését, ennek ellenére az ENSZ 2021-es jelentése szerint érzékelhető egy megújult globális elköteleződés a fenntartható fejlődési célok elérésének felgyorsításáért.\*

A fenntartható fejlődés céljainak múzeumi területen történő érvényesítését segítő kiadvány a Pulszky Társaság - Magyar Múzeumi Egyesület téma iránt érzett felelősségének kifejezése. A kötettel inspirálni kívánjuk a hazai múzeumok munkatársait, vezetőit, hogy saját eszközeikkel érvényesítsék céljaikban, tervezési folyamataikban és valamennyi tevékenységükben bolygónk jövője iránti elkötelezettségüket.

**Bereczki Ibolya**

elnök

\*[https://unis.unvienna.org/unis/hu/topics/sustainable\\_development\\_goals.html](https://unis.unvienna.org/unis/hu/topics/sustainable_development_goals.html)

# Hogyan támogathatják a múzeumok a fenntartható fejlődési célok (FFC) megvalósítását, hogy a világ ezáltal fenntartható fejlődési pályájára álljon?



CLIMATE  
NEUTRAL  
NOW

A Curating Tomorrow támogatja az FFC-eket

**A** Curating Tomorrow egy tanácsadó vállalkozás, amely abban nyújt segítséget a múzeumi és örökségvédelmi szektor számára, hogy egyedi erőforrásaikat kihasználva még többet tehessenek a társadalom és a természeti környezet, a fenntartható fejlődési célok, az éghajlat- és természetvédelem érdekében. A múzeumi munka során elsajátított kurátori készségeket emellett a valós élet olyan kihívásainak megoldására is alkalmazza, amelyek nem feltétlenül kapcsolódnak múzeumokhoz vagy gyűjteményekhez.

A Curating Tomorrow kiváló minőségű információkra és kutatási eredményekre támaszkodik, a valós életre fókuszálva



ötvözi a kreativitást és a képzelőerőt, tevékenységét elsősorban a pozitív változás elérése vezérli. Az aktuális témától függően mindez egy közös kurátori munkát foglalhat magában, amelynek célja az adott gyűjteménnyel, kutatással, ötlettel, partnerséggel, kiállítással, eseménnyel, konzultációval, politikával vagy stratégiával kapcsolatos legfontosabb kihívások megoldása. A pozitív célkitűzések megvalósítása érdekében végzett fókuszált cselekvés révén minden esetben kedvezőbbé válnak a hozzánk forduló intézmények társadalmi és környezeti hatásai. Ebben mindenkinek megvan a maga szerepe, a Curating Tomorrow pedig segít az adott szerepnek megfelelni.

Henry McGhie, Curating Tomorrow  
henrymcghie@curatingtomorrow.co.uk

Ajánlott idézet:

McGhie, H.A. (2019). A múzeumok és a fenntartható fejlődési célok: Útmutató múzeumok, galériák, a kulturális szektor és partnereik számára (*Museums and the Sustainable Development Goals: a how-to guide for museums, galleries, the cultural sector and their partners.*) Curating Tomorrow, Egyesült Királyság

Elérhető a [www.curatingtomorrow.co.uk](http://www.curatingtomorrow.co.uk) oldalon.

A kiadvány tartalma a forrás megnevezésével, nem-kereskedelmi célból, szabadon felhasználható. Amennyiben érdeklí, hogy az Önök tevékenységét hogyan támogathatja a Curating Tomorrow, kérjük, írjon a [henrymcghie@curatingtomorrow.co.uk](mailto:henrymcghie@curatingtomorrow.co.uk) email címre.

© Curating Tomorrow, 2019 · A Curating Tomorrow egy bejegyzett védjegy.

# Tartalomjegyzék

06 Bevezetés

---

10 Mai világunk

---

12 Az FFC-k: egy jövőkép, amelyet érdemes megosztani és támogatni

---

14 Az FFC-k hátterét az emberi és környezeti jogok adják

---

22 Az FFC-k bemutatása

---

28 Mi közülük a múzeumoknak az FFC-khez?

---

38 A múzeumok hozzájárulása az FFC-k eléréséhez

---

1. A világ kulturális és természeti örökségének védelme és megőrzése a múzeumok falain belül és kívül

2. Az FFC-k megvalósításával kapcsolatos tanulási lehetőségek támogatása

3. Kulturális részvétel biztosítása mindenki számára

4. A fenntartható turizmus támogatása

5. Kutatások lehetővé tétele az FFC-k megvalósítása érdekében

6. Belső vezetés, menedzsment és működés az FFC-k megvalósítása érdekében

7. Külső vezetés, együttműködés és partnerség az FFC-k megvalósítása érdekében

68 Mi lehet a mi szerepünk?

---

74 Hogyan járul hozzá a 7 ajánlott kulcstevékenység az FFC-khez?

---

# Bevezetés

Útmutatónk azzal a céllal készült, hogy elősegítse a múzeumok (bármilyen méretű és típusú múzeum a világ bármely pontján), a múzeumi dolgozók, a múzeumi hálózatok és partnereik szerepvállalását az ENSZ Fenntartható Fejlődési Céljai, azaz az FFC-k (angolul: SDG, Sustainable Development Goals) megvalósításában.

**A** Fenntartható Fejlődési Célok az ENSZ Avalaha létezett legambiciózusabb, világszintű vállalkozása, amely annak érdekében, hogy a világot 2030-ig fenntartható fejlődési pályájára állítsa, számos társadalmi és környezeti kihívásra kíván választ adni. A Világunk átalakítása: Fenntartható Fejlődési Keretrendszer 2030 című záródokumentumban<sup>1</sup> összefoglalt FFC-eket (más néven Agenda 2030 vagy Globális Célok) az Egyesült Nemzetek 193 tagállama 2015 szeptemberében egyhangú döntéssel fogadta el.

<sup>1</sup> <https://sustainabledevelopment.un.org/post2015/transformingourworld>

# Meghívás a múzeumok - és valamennyi egyéb szektor - számára

A fenntartható fejlesztési célok nemcsak a kormányoknak szólnak, hanem a világon bárhol a társadalom valamennyi szektorát megszólítják, hogy működjenek együtt, és vegyenek részt az Agenda 2030 megvalósításában. Az FFC-k hihetetlen lehetőséget jelentenek mindenkinek, minden szervezetnek és szektornak, hogy a képességeik, kapacitásaik és egyedi erőforrásaik mozgósításával közös célok érdekében működjenek együtt. A múzeumok rengeteget tehetnek az Agenda végrehajtása érdekében, bizonyos FFC-ket ráadásul nem is lehetne a múzeumok nélkül megvalósítani. Útmutatónk célja annak bemutatása, hogy a múzeumok - és Önök - milyen szerepet játszhatnak mindebben. Az FFC-khez való hozzájárulásnak nem csupán egyetlen helyes módja létezik, és amíg a fenntarthatóság alapelvei érvényesülnek, azt rosszul csinálni sem lehet. De nem is arról van szó az FFC-k esetében, hogy mindent a megszokott módon kell folytatni, hanem világosan, elkötelezetten, fókuszáltnak kell cselekedni a pozitív hatások erősítése és a negatív hatások csökkentése érdekében.

## A múzeumok szerepvállalásának elősegítése világszerte

Útmutatónk célja bemutatni, hogy az FFC-k megvalósításában hogyan tudnak a múzeumok a legteljesebben részt venni. Nem állítjuk, hogy mindenre választ tudunk adni, csupán az a célunk, hogy ezzel a hasznos és praktikus kiadvánnyal útnak indítsuk a múzeumokat, miközben természetesen tisztában vagyunk a különböző országok, múzeumtípusok és múzeumi feladatkörök sajátosságaival. A múzeumok, a múzeumi dolgozók és a partnerek is rengeteg különféle valósággal szembesülnek, ahogy a társadalmi és környezeti problémák is igen eltérő képet mutatnak világszerte.

Az FFC-k szépsége abban rejlik, hogy egyetemes, ugyanakkor mindenki szabadon megválaszthatja a saját csatlakozási pontjait.



## Mi a „fenntarthatóság” és a „fenntartható fejlődés”?

A szűkebb értelemben vett fenntarthatóság azt jelenti, hogy valami képes hosszú ideig fennállni vagy megmaradni. Mára kialakult egy tágabb értelmezése is, amely a környezet, a társadalom és a gazdaság közötti kapcsolatokra vonatkozik. Ezt a három területet gyakran nevezik a fenntarthatóság három pillérének vagy dimenziójának.

A fenntartható fejlődés koncepcióját mindenekelőtt az ENSZ Környezet és Fejlődés Világbizottsága fogalmazta meg az ún. Brundtland-jelentésben (1987): „A fenntartható fejlődés olyan fejlődés, amely a jövő generációk igényeinek veszélyeztetése nélkül elégíti ki a jelen generáció igényeit.”<sup>2</sup>

A koncepciót a megfogalmazása óta eltelt időben számos kritika illette, hiszen bizonyos fenntartható fejlődésnek nevezett folyamatok nem voltak fenntarthatók. Az a (gazdasági) növekedés ugyanis, amely károsítja a környezetet,

fokozza az egyenlőtlenséget, vagy kihatással bizonyos hátrányos helyzetű csoportokra, egyáltalán nem fenntartható. A kritikák ellenére a koncepció továbbra is széles körben használatos, és az üzenete alapvetően pozitív. Kiadványunkban olyan fókuszált tevékenységet (fejlődést) értünk „fenntartható fejlődés” alatt, amely a társadalmi, gazdasági és környezeti megfontolások nagyobb összhangjára törekszik, feltételezve, hogy a fenntarthatóság egyik dimenziójában bekövetkező fejlődés nincs negatív hatással - sőt lehetőség szerint pozitív hatással van - a többi dimenzióra.

A fenntartható fejlődés egy olyan jövő megteremtéséről szól, amelyben az emberek, a közösségek, a társadalom és a természet kiegyensúlyozottabban támaszkodik egymásra, elfogadva azt a tényt, hogy a társadalom és a természet között nem lehet egyértelmű, határozott választóvonalat húzni. A „fenntarthatóság” mindezek alapján tehát egy célkitűzés, a „fenntartható fejlődés” pedig olyan működés és cselekvés, ami segít elérni a fenntarthatóságot. A „fenntartható fejlődés” lényege úgy is megfogalmazható, hogy kevesebb kárt okozva több jót tenni.

<sup>2</sup> <http://www.un-documents.net/ocf-02.htm#IV>

# Mai világunk

## A „Világunk átalakítása” című kiadvány a következőképpen írja le a jelenlegi világhelyzetet:

„Polgáraink milliárdjai élnek továbbra is szegénységben, megfosztva a méltóságteljes élettől. Az országokon belül és azok között is nő az egyenlőtlenség. Hatalmasak a különbségek a lehetőségek, a vagyon és a teljesítőképesség tekintetében. A nemek közötti egyenlőtlenség továbbra is alapvető kihívás. A munkanélküliség - különösen a fiatalok körében - komoly aggodalomra ad okot. Az egészséget fenyegető globális veszélyek, az egyre gyakoribb és intenzívebb természeti

katasztrófák, a továbbgyűrűző konfliktusok, az erőszakos szélsőségek, a terrorizmus és a kapcsolódó humanitárius válságok, valamint az emberek kényszerű lakhely-elhagyása az utóbbi évtizedekben a fejlődés terén elért előrehaladás visszafordításával fenyeget. A természeti erőforrások kimerülése és a környezetkárosodás - többek között a sivatagosodás, a szárazság, a talajdegradáció, az édesvízkészlet szűkössége és a csökkenő biodiverzitás - kedvezőtlen hatásai tovább bővítik és súlyosbítják azon kihívások körét, amelyekkel az emberiségnek szembe kell néznie.

Az éghajlatváltozás korunk egyik legnagyobb kihívása, amelynek kedvezőtlen hatásai minden országban aláássák a fenntartható fejlődés megvalósításának képességét. A globális hőmérséklet-növekedés, a tengerszint emelkedése, az óceánok savasodása, valamint az éghajlatváltozás egyéb következményei komoly hatást gyakorolnak a part menti területekre és az alacsonyan fekvő parti országokra, ideértve a legkevésbé fejlett országok és a fejlődő kis szigetállamok jó részét is. Veszélyben van számos társadalom túlélése, valamint a bolygó biológiai támogató rendszereinek fennmaradása.”

A „Világunk átalakítása” elismeri, hogy a Millenniumi Fejlesztési Célok (2005-15) megvalósításának eredményeképpen a globális dél országokban sikerült csökkenteni a szegénységet, ugyanakkor felhívja a figyelmet arra, hogy a kihívások egyesével történő megoldására irányuló eddigi próbálkozások nem bizonyultak elégségesnek:

**„Új megközelítésre van szükség. A fenntartható fejlődés megvalósításához fontos belátni, hogy a szegénység valamennyi formájának és megnyilvánulásának felszámolása, az országokon belüli és azok közötti egyenlőtlenség elleni küzdelem, a bolygó megóvása, a tartós, befogadó és fenntartható gazdasági növekedés megteremtése, valamint a társadalmi befogadás ösztönzése összekapcsolódnak és kölcsönösen függenek egymástól.”**

Az Agenda 2030 a 17 Fenntartható Fejlesztési Cél megvalósításával teljesül. Ezek a célok a társadalmat és a környezetet érintő legnagyobb kihívások 2030-ig történő megoldására irányulnak, ideértve a szegénység felszámolását, a jólét (minden formájának) mindenki számára elérhetővé válását, a társadalmi befogadást, a környezeti fenntarthatóságot, valamint a minden ország és minden ember számára megvalósuló békét és jó kormányzást. Az Agenda 2030 „egy cselekvési terv, amely az emberekre, a bolygóra és a jólétre irányul, emellett célja az egyetemes béke nagyobb szabadság formájában történő megszilárdítása.” A 2016. január 1-jén hatályba lépett és 2030-ig érvényben lévő FFC-k, valamint az ezekhez kapcsolódó 169 alcél egy programtervet alkotnak a világ legsürgetőbb kihívásainak megoldására. Az „FFC-k” megnevezés nem csupán a célokat és alcélokat jelenti, hanem magában foglalja azok hátterét és megvalósítását, illetve az általuk felvázolt jövőképet is.

# Az FFC-k: jövőkép, amelyet érdemes megosztani és támogatni

Az ENSZ 2030-as jövőképéről, illetve az FFC-k szerepéről a következőket olvashatjuk a „Világunk átalakítása” című dokumentumban:

## „JÖVŐKÉPÜNK

E célokkal és alcélokkal egy páratlanul ambiciózus és átalakító jellegű jövőképet vázolunk fel. Olyan világot képzelünk el, ahol nincs szegénység, éhezés, betegség és nélkülözés, ahol mindenki boldogulhat, ahol nem ismert a félelem és az erőszak. Olyan világot, ahol az írás- és olvasástudás általános, ahol a minőségi oktatás minden szintje, az egészségügyi ellátás és a szociális védelem méltányosan és egyetemesen mindenki számára hozzáférhető, ahol biztosított a fizikai, mentális és szociális jóllét. Olyan világot, ahol kötelezettséget vállalunk a biztonságos ivóvízhez

és szennyvízelvezetéshez való emberi jog biztosítására, ahol jobbak a higiénés viszonyok és ahol elegendő, biztonságos, megfizethető és tápláló élelmiszer áll rendelkezésre. Olyan világot, ahol az emberi élőhelyek biztonságosak, reziliensek (rugalmasan fennmaradók) és fenntarthatók, és ahol mindenki számára biztosított a megfizethető, megbízható és fenntartható energiához való hozzáférés.

Olyan világot képzelünk el, ahol az emberi jogokat és méltóságot egyetemesen tiszteletben tartják; amelyet jogállamiság, igazságosság,

egyenlőség és diszkrimináció-mentesség jellemez; ahol tiszteletben tartják a faji, etnikai és kulturális sokszínűséget; és ahol az esélyegyenlőség lehetővé teszi az egyes emberek képességeinek kiteljesedését és a közös jóléthez való hozzájárulást. Olyan világot, amely investál a gyermekekbe, ahol minden gyermek erőszak- és kizsákmányolásmentes környezetben nő fel. Olyan világot, ahol a nemek közötti egyenlőség maradéktalanul megvalósul, ahol sikerül felszámolni a nők és lányok társadalmi szerepvállalásának gátat szabó jogi, társadalmi és gazdasági akadályokat. Olyan igazságos, méltányos, toleráns, nyitott és társadalmilag befogadó világot, amelyben a legsérülékenyebbek szükségletei is teljesülnek.

Olyan világot képzelünk el, ahol minden országban tartós, befogadó és fenntartható gazdasági növekedés valósul meg, a méltányos munka pedig mindenki számára biztosított. Olyan világot, ahol a fogyasztás és a termelés, illetve valamennyi természeti erőforrás (a levegő, a föld, a folyók, a tavak, a víztározók, az óceánok és a tengerek) használata fenntartható.

Olyan világot, ahol a demokrácia, a jó kormányzás és a jogállamiság, valamint a nemzeti és nemzetközi szinten támogató környezet nélkülözhetetlen a fenntartható

fejlődéshez, beleértve a tartós és befogadó gazdasági növekedést, a társadalmi fejlődést, a környezetvédelmet, valamint a szegénység és az éhezés felszámolását. Olyan világot, ahol a fejlődés és a technológia alkalmazása klímaérzékeny, tiszteletben tartja a biológiai sokféleséget és reziliens; ahol az emberiség harmóniában él a természettel; ahol a vadvilág és az élővilág egyéb fajai védeltséget élveznek.”<sup>3</sup>

Ezt a jövőképet feltétlenül érdemes megosztani és támogatni. Ha ambiciózusnak hangzik, az nem véletlen, hiszen valóban az!

<sup>3</sup> „Világunk átalakítása”, 7-9. bekezdés.



# Az FFC-k hátterét az emberi és környezeti jogok adják

Az FFC-k az emberi és környezeti jogokra épülnek, fontos tehát megismerni ezeket a jogokat.

## Emberi jogok

Az emberi jogokkal kapcsolatos nemzetközi és nemzeti jogszabályok alapját az Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozata képezi. Ezt a mérföldkőnek számító dokumentumot a második világháború borzalmait követően, 1948-ban fogadták el azzal a céllal, hogy a megtörtént atrocitások örökre a múlt részét képezzék.<sup>4</sup> A nyilatkozatban megfogalmazott 30 emberi jog közül legfontosabb: „Minden ember szabadnak születik, azonos méltósággal és egyenlő jogokkal rendelkezik”, illetve „Senki sem veheti el tőlünk az emberi jogainkat”.

<sup>4</sup> <https://www.un.org/en/universal-declaration-human-rights/>

### **A 30 emberi jog (egyszerűsített változat)<sup>5</sup>:**

#### **1. Mindannyian szabadnak és egyenlőnek születünk**

Mindegyikünk szabadnak születik. Mindegyikünknek lehetnek saját gondolatai és elképzelései. Mindegyikünket azonos bánásmódban kell részesíteni.

#### **2. Nincs megkülönböztetés**

Ezek a jogok mindegyikünket megilletik, bármiben is legyünk különbözőek.

#### **3. Az élethez való jog**

Mindegyikünknek joga van az élethez, és ahhoz, hogy szabadságban és biztonságban éljünk.

#### **4. Nincs rabszolgaság**

Senkinek sincs joga rabszolgaságban tartani minket. Mi sem tehetünk senkit a rabszolgánkká.

#### **5. Nincs kínzás**

Senkinek sincs joga bántani vagy kínozni minket.

#### **6. Vannak jogaink, akárhová is megyünk**

Ugyanúgy ember vagyok, mint te!

#### **7. A törvény előtt mindenki egyenlő**

A törvény mindenki számára ugyanaz. Mindnyájunkkal igazságosan kell bánnia.

#### **8. Az emberi jogokat a törvény védi**

Mindegyikünknek segítségért fordulhatunk a törvényhez, ha nem bánnak velünk tisztességesen.

#### **9. Nincs jogtalan letartóztatás**

Senkinek sincs joga önkényesen bebörtönözni és ott tartani minket, vagy elűzni minket a saját hazánkból.

#### **10. A nyilvános tárgyaláshoz való jog**

Ha valami miatt bíróság elé kerülünk, akkor jogunk van a nyilvános tárgyaláshoz, bíráinknak pedig pártatlanoknak kell maradniuk.

#### **11. Bűnösségünk bebizonyításáig ártatlanok vagyunk**

Senkit sem lehet felelőssé tenni valamiért, amíg az nincs bizonyítva. Ha valaki azt mondja, valami rosszat tettünk, akkor jogunk van bebizonyítani, hogy az nem igaz.

### **12. A magánélethez való jog**

Senkinek sem szabad a jó hírnevünket sérteni. Senki sem mehet be önkényesen a lakásunkba, bonthatja fel a leveleinket, vagy zaklathat minket vagy családunkat.

### **13. A mozgás szabadsága**

Mindegyikünknek joga van oda menni a saját országában, ahová akar, és kívánsága szerint utazni.

### **14. A menedékjog**

Ha attól tartunk, hogy a saját országunkban rosszul bántanak velünk, akkor jogunk van egy másik országba menekülni, ahol biztonságban lehetünk.

### **15. Jog az állampolgársághoz**

Mindegyikünknek joga van egy országhoz tartozni.

### **16. Házasság és család**

Minden felnőttnek joga van akarata szerint megházasodni, és családot alapítani. A férfiak és a nők mind a házasságban, mind azon kívül azonos jogokkal rendelkeznek.

### **17. A jog az ember saját dolgaihoz**

Mindenkinek megvan a joga, hogy birtokoljon dolgokat, és azokat másokkal is megossza. Senki sem veheti el tőlünk önkényesen a dolgainkat.

### **18. A gondolat szabadsága**

Mindegyikünknek joga van abban hinni, amiben akar, és akarata szerint megválasztani vagy megváltoztatni a vallását.

### **19. A kifejezés szabadsága**

Mindegyikünknek megvan a joga, hogy kialakítsa a saját véleményét, úgy gondolkodjon, ahogy akar, kimondja, amit gondol, és megossza gondolatait másokkal.

### **20. A gyülekezési szabadság**

Mindegyikünknek joga van találkozni a barátaival, valamint békés eszközökkel együtt dolgozni a jogaink védelmében. Senki sem kényszeríthet arra, hogy akaratunk ellenére csatlakozzunk egy csoporthoz.

### **21. A demokráciához való jog**

Mindegyikünknek joga van részt venni az országunk irányításában. Minden felnőttnek lehetővé kell tenni, hogy maga válassza meg a saját vezetőit.

### **22. Szociális biztonság**

Mindegyikünknek joga van egy otthonhoz, amit megengedhet magának; orvossághoz, oktatáshoz, gyermekgondozáshoz, a megélhetéséhez elegendő pénzhez, betegség és öregség esetén pedig orvosi ellátáshoz.



### **23. A dolgozók jogai**

Minden felnőttnek joga van munkát végezni, tisztességes munkabért kapni, és a szakszervezetekhez csatlakozni.

### **24. A szabadidőhöz való jog**

Mindegyikünknek joga van a munka utáni kikapcsolódáshoz és pihenéshez.

### **25. Szállás és élelem mindenki számára**

Mindegyikünknek joga van a jó élethez. Az anyák és a gyerekek, az idősek, a munkanélküliek, a rokkantak és mindenki más is jogosult a gondoskodásra.

### **26. A tanuláshoz való jog**

A tanulás jog. Az általános iskolának ingyenesnek kell lennie. Tanulnunk kell az Egyesült Nemzetek Szervezetéről és arról is, hogy miként éljünk együtt másokkal. A szüleinknek joguk van megválasztani, hogy mit tanuljunk.

### **27. A szerzői jog**

A szerzői jogokra különleges törvények vonatkoznak, amelyek a jogtalan sokszorosítás ellen védik a művészi alkotásokat és írásokat. Mindannyian rendelkezünk a joggal, hogy a magunk módján éljük az életünket, és élvezzük azokat a pozitív dolgokat, amelyeket a művészetek, a tudomány és a tanulás nyújtanak.

### **28. Egy tisztességes és szabad világ**

Országunkban és a világon mindenütt megfelelő rendnek kell uralkodnia ahhoz, hogy mindannyian élvezhessük jogainkat és szabadságunkat.

### **29. Kötelességeink**

Kötelezettségünk van mások iránt, és az ő jogait és szabadságukat is meg kell védenünk.

### **30. Senki sem veheti el tőlünk az emberi jogainkat**

<sup>5</sup> <https://www.youthforhumanrights.org/what-are-human-rights/universal-declaration-of-human-rights/articles-1-15.html>

„AZ EMBERI JOGOK  
ÉS A KÖRNYEZET  
ÖSSZEFONÓDTAK”

## Környezeti jogok

„Az emberi jogok és a környezet összefonódtak, hiszen biztonságos, tiszta, egészséges környezet hiányában nem lehet élni az emberi jogokkal, ugyanakkor fenntartható környezetvédelmi irányítás sem létezhet az emberi jogok megfogalmazása és tiszteletben tartása nélkül. Ez az összefüggés egyre inkább elismerést nyer, a környezeti jogokat viszont paradox módon egyre gyakrabban sértik meg. A környezeti jogokat anyagi (alapvető) jogok és eljárási jogok (az anyagi jogok elérését segítő eszközök) alkotják.”<sup>6</sup>

<sup>6</sup> <https://www.unenvironment.org/explore-topics/environmental-rights-and-governance/what-we-do/advancing-environmental-rights/what-0>

# Mindenkit megilletnek a következő környezeti jogok:

## Alapvető jogok

- A biztonságos, tiszta, egészséges, fenntartható környezethez való jog.
- A diszkrimináció elleni védelemhez és a törvény előtti egyenlőséghez való jog a biztonságos, tiszta, egészséges, fenntartható környezethez való jog gyakorlásával összefüggésben.
- A fenyegetés-, zaklatás-, megfélemlítés- és erőszakmentességhez való jog az emberi jogok és környezetvédelem érdekében végzett munka során.
- A véleménynyilvánítás szabadságához, valamint az információk és gondolatok bármely médium révén történő és határoktól független kutatásához, megismeréséhez és közléséhez való jog.
- A környezeti ügyekkel kapcsolatos, békés célú gyülekezéshez és egyesüléshez való jog.
- Az önrendelkezéshez, az emberek politikai státuszának meghatározásához, szabad gazdasági, társadalmi és kulturális fejlődéséhez való jog.
- Céljai elérése érdekében minden nép - a kölcsönös előnyök elvén alapuló nemzetközi gazdasági együttműködésből és a nemzetközi jogból eredő kötelezettségei tiszteletben tartásával - szabadon rendelkezik természeti kincseivel és erőforrásaival. Semmilyen körülmények között nem fosztható meg egyik nép sem a létfenntartásához szükséges eszközeitől.
- Senkit sem lehet önkényesen letartóztatni, fogva tartani vagy kiutasítani.
- Senkit sem lehet alávetni a magánéletével, családjával vagy lakásával kapcsolatban önkényes beavatkozásnak.

## Eljárási jogok

- A környezettel kapcsolatos információk kutatásához, megismeréséhez és közléséhez való jog.
- A környezetvédelmi ügyekkel kapcsolatos nyilvános döntéshozatalban való részvételhez való jog.
- Mindenkinek a saját országa közszolgáltatásaihoz való egyenlő esélyű hozzáférés joga.
- Ezen jogok megsértése esetén hatékony jogorvoslathoz való jog.
- Letartóztatáskor az érintett személyt tájékoztatni kell a letartóztatás okairól, és a legrövidebb időn belül közölni kell vele az ellene emelt vádakot.
- A letartóztatott személyt a legrövidebb időn belül bíró vagy a törvény értelmében bírói hatáskört gyakorló más hatósági személy elé kell állítani. Az érintett személynek joga van arra, hogy ügyében ésszerű határidőn belül tárgyalást tartsanak, vagy szabadlábra helyezték őt. Ne az legyen az általános szabály, hogy az ítélethozatalra váró személyt őrizetben kell tartani, hanem a szabadlábra helyezést függővé lehessen tenni olyan biztosítékoktól, amelyek szavatolják, hogy az érintett személy a tárgyaláson, a bírósági eljárás bármely más szakában, illetőleg adott esetben az ítélet végrehajtása céljából megjelenik.
- A törvénytelen letartóztatás vagy fogva tartás áldozatainak joga van a kártalanításra.

### Az államok kötelezettségei

Az egyes államoknak kötelessége a környezeti jogok védelme. Ez egyrészt a fenti jogok biztosítását, másrészt az alábbi kötelességeket jelenti:

- Megkövetelni a szakpolitikák és projektek lehetséges környezeti és emberi jogi hatásainak előzetes vizsgálatát.
- Teljesíteni az őslakosokkal és a hagyományos közösségek tagjaival szemben fennálló kötelezettségeiket.
- Gondoskodni a környezetvédelmi normák hatékony érvényesítéséről az állami és a magánszféra szereplői körében.

### A magánszektor kötelezettségei

A cégek felelősek a környezeti jogok tiszteletben tartásáért. Ez azt jelenti, hogy kerülniük kell mások emberi jogainak megsértését, az általuk okozott negatív emberi jogi hatásokat pedig kezelniük kell. A következő kötelezettségek tartoznak ide:

- Olyan irányelvek kialakítása, amelyek a környezeti jogokat tiszteletben tartják.
- Átvilágítási eljárások lefolytatása az általuk okozott negatív emberi jogi hatások azonosítására, megelőzésére, mérséklésére, kezelésükre.
- A részben vagy teljesen általuk okozott negatív emberi jogi hatások helyrehozatalát lehetővé tevő eljárások kidolgozása.

# Az FFC-k bemutatása

Az FFC-k a Millenniumi Fejlesztési Célok (MFC-k) továbbfejlesztésével jöttek létre. Az MFC-k célja az volt, hogy 2000 és 2015 között választ adjanak a világ legszegényebb országainak alapszükségleteire. Az MFC-kkel ellentétben az FFC-k valamennyi országra kiterjednek, mivel nem lehetséges valamennyi ember szükségleteinek, valamint a világ összes természeti erőforrásának és környezetének figyelembevétele nélkül biztosítani egy tisztességes, fenntartható jövőt.

**A**z FFC-k az alábbi elveken alapulnak:

- 1) A méltóság, a béke és a fenntartható fejlődés lehetőségét megteremtő emberi és környezeti jogok védelme és előmozdítása.
- 2) Egyenlőség - mivel az egyenlőtlenségek csökkentése alapfeltétele az emberi jogok védelmének és előmozdításának, illetve a diszkrimináció és kirekesztés elleni küzdelemnek.
- 3) Fenntarthatóság - egy hosszú távú perspektíva, amely helyet ad a generációk közötti méltányosságnak, igazságosságnak és egy olyan világnak, amely a jelen és a jövőbeni generációk számára is megfelelő.<sup>7</sup>
- 4) Ki kell emelni, hogy az FFC-k a „Senkit sem hagyunk hátra” elvet követik.

<sup>7</sup> See <https://whc.unesco.org/en/sustainabledevelopment/>

Az FFC-k öt területre oszthatók, ezek: az emberek, a bolygó, a jólét, a béke és a partnerség (angolul ez az 5P: People, Planet, Prosperity, Peace, Partnership). Az első három a fenntarthatóság három dimenziójához (társadalom, környezet és gazdaság) kapcsolódik, a béke és a partnerség pedig lehetővé teszi és támogatja a fenntarthatóság megvalósítását.

**Emberek:** Felszámolni a szegénységet és az éhezést (azok minden formáját és megnyilvánulását), és biztosítani, hogy minden emberi lény méltóságban, egyenlőségben és egészséges környezetben bontakoztathassa ki képességeit.

**Bolygó:** Megakadályozni bolygónk állapotának romlását, többek között a fenntartható fogyasztás és termelés, a természeti erőforrásokkal való fenntartható gazdálkodás és az éghajlatváltozással összefüggésben meghozott sürgős intézkedések révén úgy, hogy hozzájárulhasson a jelen és a jövő generációk szükségleteinek kielégítéséhez.

**Jólét:** Biztosítani, hogy minden emberi lény boldogulhasson és kiteljesedett életet élhessen, valamint azt, hogy a gazdasági, társadalmi és technológiai előrehaladás a természettel harmóniában valósuljon meg.

**Béke:** Támogatni a félelemtől és erőszaktól mentes, békés, igazságos és befogadó társadalmakat. Fenntartható fejlődés nem létezhet béke nélkül, ahogy béke sem fenntartható fejlődés nélkül.

**Partnerség:** A Fenntartható Fejlődés Globális Partnersége felélesztésével mozgósítani az Agenda 2030 megvalósításához szükséges eszközöket a megerősített globális szolidaritás szellemisége alapján, amelynek középpontjában különösen a legszegényebbek és legsérülékenyebbek szükségletei állnak, és amelyben minden ország, minden érdekelt fél és minden ember részt vesz.

A következő oldalakon bemutatott 17 FFC jól demonstrálja, hogy az Agenda 2030 milyen ambiciózus, és milyen széles területet ölel át.<sup>8</sup> Nagy a kísértés, hogy a célokat külön-külön vegyük számba, ugyanakkor át kell látnunk valamennyit együtt is, ha azt akarjuk, hogy egy adott cél kapcsán indított intézkedés következtében ne szenvedjen kárt egy másik cél. A múzeumok sajátos módon járulhatnak hozzá egy-egy FFC megvalósulásához (ezt a kulcsfontosságú szerepüket az alábbiakban részletesen is megvizsgáljuk), a múzeumoknak, a múzeumi dolgozóknak és a múzeumi hálózatoknak ugyanakkor azt is át kell gondolniuk, hogyan tudnák támogatni (és nem akadályozni) valamennyi cél megvalósulását általában.

Logikusnak tűnne a célokat például a fenntarthatóság három dimenziója (környezet, társadalom, gazdaság) alapján csoportokba rendezni, ez azonban egyáltalán nem volna célravezető, és a gyakorlatban nem is működne. Ehelyett minden egyes cél esetében át kell gondolni a fenntarthatóság mindhárom dimenzióját, hiszen sok cél ezek közül többet is érinthet.

A célok értelmezésénél az ikonjaikon általában feltüntetett rövid cím helyett érdemes a







részletes megfogalmazást figyelembe venni. Például a 2. cél rövidített változata, vagyis „Az éhezés megszüntetése” nem mutatja be teljességében az idevonatkozó feladatokat. „Az éhezés megszüntetése, az élelmezésbiztonság és a jobb táplálkozás megteremtése, valamint a fenntartható mezőgazdaság támogatása” viszont már tartalmazza a társadalmi, gazdasági és környezeti vonatkozásokat is.





A célok és alcélok kétségkívül nem tökéletesek, de hatalmas előrelépést jelentenek egy pozitív társadalmi és környezeti célkitűzés elérésében való együttműködés támogatásában. Az FFC a legjobb, nemzeteken és szektorokon átívelő program, amely a fenntarthatóság megvalósítása érdekében eddig született, a célok elérésével ugyanis a társadalom és a környezet is mélyreható pozitív átalakuláson mehet keresztül. Az FFC-ket mostanra számos kormányzat és szektor a zászlajára tűzte, így 2030-ig azok igen sok területen szerepet fognak kapni a szakpolitikák, a stratégiák, a tevékenységek és a finanszírozás kialakításában. Az FFC-knek emellett komoly relevanciája van a múzeumok és tágabb értelemben a kulturális szektor tekintetében is. Minél több ember, szervezet és hálózat csatlakozik a programhoz, annál eredményesebb lesz a megvalósítás.

<sup>8</sup> Adapted from [http://ap-unsdsn.org/wp-content/uploads/University-SDG-Guide\\_web.pdf](http://ap-unsdsn.org/wp-content/uploads/University-SDG-Guide_web.pdf) (A függelék)



Fenntartható Fejlesztési Célok	Leírás / fő kihívások
<p><b>1</b> A SZEGÉNYSÉG MEGSZÜNTETÉSE</p>  <p>1. FFC: A szegénység valamennyi formájának felszámolása mindenhol</p>	<p>A támogatások kiterjesztése a szegényekre, a szegénység kiváltó okainak kezelése. A fejlődő országoknak különleges támogatásra van szüksége.</p>
<p><b>2</b> AZ ÉHÍNSÉG MEGSZÜNTETÉSE</p>  <p>2. FFC: Az éhezés megszüntetése, az élelmezésbiztonság és a jobb táplálkozás megteremtése, a fenntartható mezőgazdaság támogatása</p>	<p>Mindenki számára rendszeresen hozzáférhető, biztonságos, tápláló élelmiszerek és egészséges étrend, valamint reziliens és a természettel harmóniában működő mezőgazdaság biztosítása.</p>
<p><b>3</b> EGÉSZSÉG ÉS JÓLLÉT</p>  <p>3. FFC: Az egészséges élet biztosítása és a jóllét előmozdítása minden korosztály valamennyi tagjának</p>	<p>A szexuális és reprodukív egészségügyi szolgáltatásokhoz történő egyetemes hozzáférés biztosítása, a fertőző betegségek megelőzése, a közegészségügyi problémák megoldása.</p>
<p><b>4</b> MINŐSÉGI OKTATÁS</p>  <p>4. FFC: Az inkluzív, méltányos és minőségi oktatás biztosítása, az élethosszig tartó tanulás lehetőségeinek elősegítése mindenki számára</p>	<p>Minőségi oktatás biztosítása, amely mindenki számára lehetővé teszi, hogy a társadalom teljes értékű tagja legyen, képességeit kibontakoztathassa, és harmóniában élhessen más emberekkel és a természettel.</p>
<p><b>5</b> NEMEK KÖZÖTTI EGYENLŐSÉG</p>  <p>5. FFC: A nemek egyenlőségének megvalósítása, minden nő és lány társadalmi szerepének megerősítése</p>	<p>A nők és lányok elleni diszkrimináció, erőszak és ártalmas gyakorlat minden formájának megszüntetése, a szexuális és reprodukív egészség és reprodukív jogok biztosítása, hogy a gazdasági, politikai és közélet teljes értékű tagjai legyenek.</p>
<p><b>6</b> TISZTA VÍZ ÉS KÖZEGÉSZSÉGÜGY</p>  <p>6. FFC: A vízhez és szennyvízelvezetéshez való hozzáférés és a fenntartható vízgazdálkodás biztosítása mindenki számára</p>	<p>A megbízható, biztonságos vízellátás és jó minőségű szennyvízelvezetés biztosítása mindenki számára, amely az éghajlatváltozásra és a vízért folytatott versenyre is tekintettel a természettel harmóniában zajlik.</p>

Fenntartható Fejlesztési Célok	Leírás / fő kihívások	
<p><b>7</b> MEGFIZETHETŐ ÉS TISZTA ENERGIÁ</p> 	<p>7. FFC: Megfizethető, megbízható, fenntartható és modern energiához való hozzáférés biztosítása mindenki számára</p>	<p>Az elektromos áramhoz, a tiszta főzési módokhoz (tűzelőanyagokhoz és technológiákhoz) való hozzáférés biztosítása mindenki számára, a megújuló energiák részarányának növelése mindenhol.</p>
<p><b>8</b> TISZTESSEGES MUNKA ÉS GAZDASÁGI NÖVEKEDÉS</p> 	<p>8. FFC: Tartós, befogadó és fenntartható gazdasági növekedés, teljes és termelékeny foglalkoztatás, méltányos munka elősegítése mindenki számára</p>	<p>A munkavállalói jogok védelme, a biztonságos munkakörnyezet biztosítása minden dolgozó, különösen a bizonytalan munkaviszonyban lévők számára. Olyan gazdaság támogatása, amelynek előnyeiből mindenki részesedik, és amely a természettel harmóniában működik.</p>
<p><b>9</b> IPAR, INNOVÁCIÓ ÉS INFRASTRUKTÚRA</p> 	<p>9. FFC: Reziliens infrastruktúra kiépítése, az inkluzív és fenntartható iparosítás támogatása, az innováció ösztönzése</p>	<p>Jó minőségű, fenntartható, reziliens infrastruktúra kiépítése. A fenntartható fejlődést elősegítő innováció és kutatás ösztönzése.</p>
<p><b>10</b> EGYENLŐLTENSÉGEK CSÖKKENTÉSE</p> 	<p>10. FFC: Az országokon belüli és az országok közötti egyenlőtlenségek csökkentése</p>	<p>A jövedelmekben és lehetőségekben megnyilvánuló, nemi vagy etnikai hovatartozáson, életkoron, fogyatékoságon vagy más közös jellemzőkön alapuló egyenlőtlenségek csökkentése az országokon belül és az országok között.</p>
<p><b>11</b> FENNTARTHATÓ VÁROSOK ÉS KÖZÖSSÉGEK</p> 	<p>11. FFC: A városok és egyéb települések befogadóvá, biztonságossá, rezilienssé és fenntarthatóvá tétele</p>	<p>A gyors társadalmi változások és az éghajlatváltozás kapcsán olyan városok, települések és közösségek kiépítése, amelyekben fenntartható módon és a természettel harmóniában lehet élni és dolgozni.</p>
<p><b>12</b> FELELŐS FOGYASZTÁS ÉS TERMELÉS</p> 	<p>12. FFC: Fenntartható fogyasztási és termelési módok kialakítása</p>	<p>Ez a cél számos más cél elérése szempontjából is meghatározó, mivel kevesebb termelésre és fogyasztásra, a hulladékok újrahasznosítására és csökkentésére, a szennyezés csökkentésére és a természeti erőforrások fenntartható használatára ösztönöz.</p>

Fenntartható Fejlesztési Célok	Leírás / fő kihívások
<p><b>13</b> FELLÉPÉS AZ ÉGHAJLATVÁLTOZÁS ELLEN</p> 	<p>13. FFC: Sürgős lépések megtétele az éghajlatváltozás és hatásainak leküzdésére</p> <p>Ez a cél egyszerre kívánja meg az éghajlatváltozással kapcsolatos intézkedések integrálását a nemzeti szakpolitikákba, stratégiákba és tervezésbe, valamint a nagyobb tudatosságot és az oktatás javítását az éghajlatváltozás hatásainak csökkentésével és az alkalmazkodóképesség fokozásával kapcsolatban.</p>
<p><b>14</b> ÓCEÁNOK ÉS TENGEREK VÉDELME</p> 	<p>14. FFC: Az óceánok, a tengerek, a tengeri erőforrások megőrzése és fenntartható használata a fenntartható fejlődés érdekében</p> <p>A tudományos kutatások fokozása, valamint az emberi tevékenység óceánokra és a tengeri élővilágra kifejtett hatásainak csökkentése.</p>
<p><b>15</b> SZÁRZAFÖLDI ÖKOSZISZTÉMÁK VÉDELME</p> 	<p>15. FFC: A szárazföldi ökoszisztémák védelme, helyreállítása és fenntartható használatának támogatása, fenntartható erdőgazdálkodás, a sivatagosodás leküzdése, a talajdegradáció megállítása és visszafordítása, a biológiai sokféleség csökkenésének megállítása</p> <p>A szárazföldi élőhelyek és természeti erőforrások, például erdők fenntartható kezelése, a leromlott földterületek helyreállítása, a sivatagok terjeszkedésének megállítása. A biológiai sokféleség és az ökoszisztémák megőrzése.</p>
<p><b>16</b> BÉKE, IGAZSÁG ÉS ERŐS INTÉZMÉNYEK</p> 	<p>16. FFC: Békés és befogadó társadalmak támogatása a fenntartható fejlődés érdekében, az igazságszolgáltatáshoz való hozzáférés biztosítása mindenki számára, hatékony, elszámoltatható és mindenki számára nyitott intézmények kiépítése minden szinten</p> <p>Az igazságszolgáltatáshoz és az információhoz való hozzáférés biztosítása mindenki számára. Valamennyi cél megvalósításához elszámoltatható és átlátható intézményekre van szükség.</p>
<p><b>17</b> PARTNERSÉG A CÉLOK ELÉRÉSÉÉRT</p> 	<p>17. FFC: A végrehajtás eszközeinek erősítése és a Fenntartható Fejlődés Globális Partnerségének újjáélesztése</p> <p>A közösségeken, szektorokon és országokon belüli, illetve az azok közötti partnerségek nélkülözhetetlenek az FFC-k megvalósításához.</p>

# Mi közük a múzeumoknak az FFC-khez?

Az UNESCO 2015-ben készített egy nagyon hasznos ajánlást a múzeumok és gyűjtemények, illetve azok sokszínűsége és a társadalomban betöltött szerepe védelméről és támogatásáról.<sup>9</sup>

Az ajánlás kiemelte a múzeumok és a fenntartható fejlődés szoros kapcsolatát:

<sup>9</sup> <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000246331>

„A kulturális és a természeti sokszínűség védelme és támogatása a 21. század egyik komoly kihívása. Ennek elsődleges eszközei a természet és az emberi kultúrák tárgyi és szellemi emlékeit őrző múzeumok és gyűjtemények. A múzeumok mint a kultúrák közvetítés, a kultúrák közötti párbeszéd, a tanulás, az eszmecsere és a képzés helyszínei fontos szerepet játszanak az oktatásban (a formális, informális és élethosszig tartó tanulásban), a társadalmi kohézióban és a fenntartható fejlődésben is.

A múzeumok kiváló lehetőségekkel rendelkeznek ahhoz, hogy ráirányítsák a nyilvánosság figyelmét a kulturális és természeti örökség értékeire, illetve ezek ápolásában és közvetítésében valamennyi állampolgár felelősségére. A kulturális és kreatív ágazatokon, illetve a turizmuson keresztül a múzeumok hozzájárulnak a gazdasági fejlődéshez is. Ez az ajánlás ráirányítja a tagállamok figyelmét a múzeumok és gyűjtemények védelmének és támogatásának fontosságára, hogy az örökség megőrzésével és védelmével, a kulturális sokszínűség védelmével és elősegítésével, a tudományos ismeretek közvetítésével, az oktatáspolitikával, az élethosszig tartó tanulás és a társadalmi kohézió elősegítésével, valamint a kreatív ágazatok és a turizmusgazdaság fejlesztésével működjenek együtt partnerként a fenntartható fejlődés megvalósításában.”

A Múzeumok Nemzetközi Tanácsa (ICOM) alapelveiben támogatja a fenntarthatóságot és a fenntartható fejlődést, például „A kultúra és a természet védelme az egyének, közösségek és (regionális és nemzeti) kormányok erkölcsi kötelessége... 1946-os megalapítása óta az ICOM folyamatosan vezető szerepet játszott a kulturális és természeti örökség védelmében, és mai, veszélyesen instabil világunkban is, amelyet gazdasági, társadalmi, kulturális, oktatási és egészségügyi egyenlőtlenségek szabdalnak szét, ugyanannak a nagy vállalkozásnak az élharcosa.”<sup>10</sup>

Az ICOM Etikai Kódexe a múzeumok társadalmi feladatait és szerepét vázolja fel.<sup>11</sup> Habár a fenntarthatóság és a fenntartható fejlődés támogatása kifejezetten nem szerepel a Kódexben, teljes mértékben erre utal az, hogy a múzeumok a társadalom szolgálatában álló, gyűjteményalapú intézmények. Az ICOM egyre inkább felismeri azokat a kulcsszerepeket, amelyeket egy fenntartható jövő érdekében neki és tagjainak be kell tölteniük. Az ICOM 2018-ban létrehozott egy Fenntarthatósági Munkacsoportot, hogy elősegítse az ICOM hozzájárulását a fenntarthatóság és a fenntartható fejlődés megvalósulásához. Az ICOM megjegyezte: „A múzeumok globális infrastruktúrával rendelkeznek, így ennek a

különleges helyzetüknek köszönhetően olyan közös fellépéseket tudnak lehetővé tenni, mint a hálózatépítés, a közvélemény tudatosságának növelése vagy a kutatások és a tudásteremtés támogatása. A fenntarthatósághoz és a fenntartható fejlődéshez azáltal tudnak hozzájárulni, hogy együttműködnek a közösségekkel, és elősegítik azok szerepvállalását olyan változás véghezvitelében, amely hosszú távon egy élhető bolygót, társadalmi igazságosságot és méltányos gazdasági kapcsolatokat eredményez.”<sup>12</sup>

Az OECD és az ICOM kifejtették: „A múzeumok azáltal, hogy rengeteg féle, nagy kihívást jelentő területtel, többek között a globalizáció, a migráció, a polarizáció, az egyenlőtlenség, a populizmus, a nemek közötti egyenlőség, az elöregedő társadalmak, a dekolonizáció és az éghajlatváltozás problémájával foglalkoznak, meghatározó szerepet játszanak korunk társadalmi kérdéseinek megoldásában, az aktuális fejlemények és trendek követésében és az azokra való reagálásban. A múzeumok a helyreállító igazságszolgáltatás, a kultúrák és generációk közötti párbeszéd és a kulturális diplomácia alapelveinek alkalmazására egyaránt lehetőséget biztosítanak.”<sup>13</sup>

## Egy példa

# A múzeumok és az éghajlatváltozással kapcsolatos szerepvállalás

A civil elköteleződés, az oktatás, a kutatás és a nyilvánosság részvétele már számos átfogó programban és kezdeményezésben szerepel. Az ENSZ 1992-es Éghajlatváltozási Keretegyezménye (UNFCCC), illetve a 2015-ös Párizsi Egyezmény például kifejezetten említi az oktatást, a képzést, a társadalmi tudatosságot, a nyilvánosság részvételét, az információkhoz való hozzáférést és a nemzetközi együttműködést.<sup>14</sup> A 13. FFC az éghajlatváltozással kapcsolatos sürgős lépésekre fókuszál, de bizonyos mértékben mind a 17 FFC kapcsolódik az éghajlatváltozáshoz. A Párizsi Egyezmény munkaterve (amelyben a 2018-as Egyezmény

aláíró országai megállapodtak) kifejezetten megemlíti a múzeumokat, és elismeri, hogy a múzeumok fontos szerepet játszhatnak „a Párizsi Egyezményben meghatározott fellépések fokozása érdekében az oktatás, a képzés, a társadalmi tudatosság, a nyilvánosság részvétele és az információkhoz való nyilvános hozzáférés megvalósításában”.<sup>15</sup> *A múzeumok többsége azonban nincs ennek tudatában, az intézményi, ágazati és társadalmi szerepvállalás lehetőségeinek maximális kihasználása ezért még várat magára.* Meg kell tehát találni a módját a szakpolitikai célok gyakorlati megvalósításának, a szakmai tapasztalatcserének, az elért sikerek kommunikálásának, valamint a fenntartható fejlődést biztosító üzenetek és fellépések megerősítésének. Az FFC-khez kapcsolódva bármely típusú múzeum könnyebben tud hozzájárulni a fenntartható fejlődéshez, illetve partneri viszonyt kialakítani a többi szektorral és a társadalommal. Útmutatónk célja az, hogy megkönnyítse a múzeumok szerepvállalását.

<sup>10</sup> [http://icom.museum/wp-content/uploads/2018/06/ICOM\\_STRATEGIC\\_PLAN\\_2016-2022\\_ENG.pdf](http://icom.museum/wp-content/uploads/2018/06/ICOM_STRATEGIC_PLAN_2016-2022_ENG.pdf)

<sup>11</sup> <https://icom.museum/wp-content/uploads/2018/07/ICOM-code-En-web.pdf>

<sup>12</sup> <https://icom.museum/en/news/icom-establishes-new-working-group-on-sustainability/>

<sup>13</sup> <https://icom.museum/wp-content/uploads/2018/12/OECD-ICOM-GUIDE-MUSEUMS-AND-CITIES.pdf>, p.12

<sup>14</sup> [https://unfccc.int/sites/default/files/action\\_for\\_climate\\_empowerment\\_guidelines.pdf](https://unfccc.int/sites/default/files/action_for_climate_empowerment_guidelines.pdf), p.2-5.

<sup>15</sup> [https://unfccc.int/sites/default/files/resource/cp24\\_auv\\_L.3\\_edu.pdf](https://unfccc.int/sites/default/files/resource/cp24_auv_L.3_edu.pdf)

## Miért van szüksége az FFC-knek a múzeumokra?

**Az FFC-k a társadalom valamennyi szektorát meg kívánják szólítani. Ahhoz, hogy ez sikerüljön, speciális erőforrásaik és kulcsszerepük miatt a múzeumok bevonására is szükségük van.**

1. A kulturális és természeti örökséget a múzeumok gyűjtemények és az azokhoz kapcsolódó ismeretek formájában őrzik. Ezekre egy sor olyan oktatási és kutatási program épül, amely támogathatja az FFC-ket, illetve a kulturális és természeti örökség megőrzését a múzeumi kereteken túl is.

2. A formális és informális tanulás lehetőségének biztosításával a múzeumok rengeteg embert érnek el, és számos olyan programot kínálnak, amelyek összhangban vannak az FFC-kkel. Sokak érdeklődését keltik fel az FFC-khez kapcsolódó ügyek iránt, és felkészítik őket azok megoldására. A múzeumok tehát meghatározó szerepet játszhatnak az FFC-kkel kapcsolatos ismeretterjesztés és az FFC-k megvalósításában való részvétel támogatásában.



**3.** A múzeumok támogathatják a kulturális részvételt. A kulturális részvétel mindenféle képességű és háttérű ember számára lehetőséget biztosít arra, hogy a társadalom teljes értékű tagja legyen. A múzeumok számos FFC-hez hozzájárulhatnak azáltal, hogy szolgáltatásaikkal a társadalom minden tagját megszólítják, azokat mindenki számára elérhetővé teszik. A múzeumok a hasonló és a különböző háttérű, illetve érdeklődésű embereket egyaránt össze tudják hozni, és ezzel is támogatják a tisztességes, toleráns, igazságos társadalmak megvalósulását.

**4.** A múzeumok rengeteg ember bizalmát élvezik, ami hozzájárulhat az FFC-teendők előmozdításához, többek között segíthet az FFC-kkel kapcsolatos kihívások megismertetésében, illetve a tisztességes, toleráns, igazságos társadalmak népszerűsítésében. Bizalommal könnyebb eljutni az ismertből az ismeretlenbe.

**5.** Elsősorban olyan területeken, ahol szegénység uralkodik, vagy ahol bizonyos csoportok a társadalom peremére szorultak, a múzeumok a társadalmi és gazdasági egyenlőtlenségek kezelésében részt vállalva jelentős mértékben járulhatnak hozzá a helyi gazdasághoz.

**6.** Működésükkel, illetve erőforrásaik felhasználásával a múzeumok komoly hatást gyakorolnak. A személyzettel, a pénzügyekkel és a működéssel kapcsolatos tevékenységük az FFC-k eléréséhez közvetlenül is hozzájárulhat, amennyiben az a pozitív hatásokat erősíti, a negatív hatásokat pedig folyamatosan csökkenti.

**7.** A múzeumok a szektorok közötti partnerségek résztvevői, lebonyolítói, kezdeményezői is lehetnek, az FFC-k megvalósításában pedig vezető szerepet játszhatnak. Nagy szabadságot élveznek, és ezt a szabadságot használhatják arra is, hogy támogatják a különböző érdekelt csoportok közötti pozitív együttműködéseket, illetve valós (helyi és globális) kihívásokkal foglalkoznak. Sok társadalomban a múzeumok kétségkívül a legjobb pozícióban vannak ehhez, hiszen segítenek a szakpolitikák/stratégiák, illetve az emberek által egyénileg megélt tapasztalatok közötti úr áthidalásában, és lehetőséget kínálnak arra, hogy az emberek az életüket befolyásoló szakpolitikák és stratégiák kialakításába beleszóljanak.

## Miért van szüksége a múzeumoknak az FFC-kre?

**A**z FFC-k globális keretrendszert alkotnak, amely mögé egyre határozottabban sorakoznak fel a különféle szektorok, elsősorban a finanszírozó intézmények és a kormányzatok. A múzeumok számára az alábbi előnyökkel jár az FFC-khez való csatlakozás:

### **1. Programjaikat úgy alakítják ki, hogy a társadalmi és környezeti ügyek iránt érdeklődők számára ismeretterjesztő, illetve részvételen alapuló tevékenységeket kínáljanak.**

Az FFC-khez való csatlakozással a múzeumok olyan embereket támogathatnak, akiket érdekelnek a tisztességes, igazságos, toleráns társadalommal, az egészséges környezettel, a természetvédelemmel kapcsolatos témák. Amint a múzeumok elkezdnek az FFC-k szellemében működni, könnyebben be tudják vonni a különféle korú és képességű emberekből álló helyi közösségeket ebbe a helyi körülményekhez igazított, ugyanakkor világszintű pozitív változási folyamatba.

## **2. A pozitív társadalmi és környezeti változások érdekében jó célokra fordítják saját, különleges erőforrásaikat.**

A múzeumok a kultúra és a természet gazdagságát tükröző, különleges tárgyak és gyűjtemények őrzői, amelyek elgondolkodásra, a múlt, a jelen és a lehetséges jövő megértésére ösztönzik a látogatókat. Sajátos erőforrásaikra, például a gyűjteményekre, az azokhoz kapcsolódó információkra és tudásra számos olyan programot építhetnek, amellyel támogatják az FFC-ket. Erőforrásaikat ezáltal majd jobban megértik, értékelik, fejlesztik, óvják, és azok így pozitív módon járulnak hozzá az FFC-khez is.

## **3. Jelentős és megkülönböztetett szerepet kapnak egy ambiciózus, világszintű programban.**

Az FFC-k közvetlenül kapcsolódnak a múzeumok bizonyos alapvető sajátosságaihoz, és páratlan lehetőséget kínálnak egy olyan programhoz való csatlakozásra, amely az embereknek helyi és világszinten egyaránt előnyös, és segít a természeti környezet megóvásában. Az FFC-k által megfogalmazott felhívás elfogadása egyrészt egyszerű, másrészt sajátos hozzájárulásuk révén - külön-külön és kollektíven egyaránt - előnyös is a múzeumok számára.

## **4. Partnerségeket, együttműködéseket alakítanak ki.**

Az FFC-teendők közös keretrendszere, nyelvezete és céljai megkönnyítik a kapcsolatfelvételt és a közös érdekek mentén való együttműködést valamennyi érdekelt fél számára. Ez különösen fontos olyan szektorok csatlakozása esetén, amelyek nem ismerik egymás munkáját vagy potenciálját. A múzeumoknak arra ad lehetőséget, hogy különböző kormányzatokkal, iparágakkal, egyetemekkel és helyi közösségekkel működjenek együtt, és ezekből az új partnerségi formákból közösségi értéket hozzanak létre. A keretrendszer ugyanakkor segíthet a múzeumok különböző területei között is találni olyan közös érdekeket, amelyek alapján az FFC-k megvalósítása során több tudományágat is átfogó partnerség, együttműködés és innováció jöhet létre, a partnerek számára pedig új finanszírozási lehetőségek válnak hozzáférhetővé.

## **5. Hatást gyakorolnak, és azt demonstrálják is.**

Az FFC-k megvalósításában való részvételükkel a múzeumok hatást gyakorolnak, hiszen tevékenységüket egy külső, valós agenda alapján a helyi és a globális jóllét érdekében végzik. Az FFC-ken keresztül a múzeumok sokféle érdekelt fél felé demonstrálhatják tevékenységüket, különösen a más szektorokban működők felé, akik szintén az FFC-ken alapuló keretrendszert használják. Az FFC-k megvalósításában való részvétel erősíti a múzeumok iránti közbizalmat.

## A kultúra és a kulturális intézmények szerepe az FFC-kben

Többek között az alábbi útmutatók foglalkoznak az Agenda és a kultúra kapcsolatával:

- A kultúra az Agenda 2030-ban (UNESCO 2018)<sup>16</sup>
- ICOMOS cselekvési terv: A kulturális örökség és az ENSZ Fenntartható Fejlődési Célok (FFC) lokalizálása (ICOMOS, 2017)<sup>17</sup>
- Az UNESCO és a Fenntartható Fejlődési Célokról szóló Agenda 2030 (UNESCO 2017)<sup>18</sup>
- A kultúra az ENSZ Fenntartható Fejlődési Célok (FFC) között: Útmutató a helyi fellépéshez (Egyesült Városok és Helyi Önkormányzatok, 2018)<sup>19</sup>
- A sport és a Fenntartható Fejlődési Célok: A sport hozzájárulása az FFC-khez - Áttekintés (ENSZ Sporthivatal a Fejlődésért és a Békéért, 2018)<sup>20</sup>
- A turizmus és a Fenntartható Fejlődési Célok: Út 2030-ba (ENSZ Turisztikai Világszervezete, 2017)<sup>21</sup>

<sup>16</sup> <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000264687>

<sup>17</sup> [https://www.icomos.org/images/DOCUMENTS/Secretariat/2017/ICOMOS\\_Action\\_Plan\\_Cult\\_Heritage\\_and\\_Localizing\\_SDGs\\_20170721.pdf](https://www.icomos.org/images/DOCUMENTS/Secretariat/2017/ICOMOS_Action_Plan_Cult_Heritage_and_Localizing_SDGs_20170721.pdf)

<sup>18</sup> <https://en.unesco.org/creativity/sites/creativity/files/247785en.pdf>

<sup>19</sup> <https://www.uclg.org/en/media/news/culture-sustainable-development-goals-sdgs-guide-local-action>

<sup>20</sup> [https://www.un.org/sport/sites/www.un.org.sport/files/ckfiles/files/Sport\\_for\\_SDGs\\_finalversion9.pdf](https://www.un.org/sport/sites/www.un.org.sport/files/ckfiles/files/Sport_for_SDGs_finalversion9.pdf)

<sup>21</sup> <http://www2.unwto.org/publication/tourism-and-sustainable-development-goals-journey-2030>



## Hogyan alkalmazzák más szektorok az FFC-ket?

Több más szektorban is létezik útmutató az FFC-k alkalmazására, de kifejezetten múzeumok számára nem készült ilyen. Néhány útmutató sok tekintetben hasonlít erre a kiadványra, ami megkönnyíti a szektorok közötti együttműködést és partnerséget, ilyenek például következők:

- Első lépések az FFC-k megvalósításához az egyetemeken: Útmutató az egyetemek, a felsőoktatási intézmények és az akadémiai szektor számára (SDSN Ausztrália/Csendes-óceáni térség)<sup>22</sup>
- Az FFC Iránytű: Útmutató az FFC-k üzleti megvalósításához (Global Reporting Institute, ENSZ Globális Megállapodás, Üzleti Világtanács a Fenntartható Fejlődésért, 2015)<sup>23</sup>
- Első lépések az FFC-k megvalósításához a városokban: Útmutató az érdekelteknek (Kanuri és mások, SDSN, 2016)<sup>24</sup>
- Első lépések az FFC-k megvalósításához: Útmutató az érdekelteknek (Kanuri és mások, SDSN, 2015)<sup>25</sup>

Ezek közül az első kapcsolódik leginkább a múzeumokhoz, ezért útmutatónk részben annak a struktúráját követi, hiszen tudásalapú intézmények lévén a múzeumok és az egyetemek sok tekintetben hasonlítanak, számtalan múzeum kapcsolódik egyetemekhez, és az FFC-k megvalósítása érdekében a múzeumok többféle célból is hasznosíthatják és támogathatják a kutatást.

<sup>22</sup> [http://ap-unsdsn.org/wp-content/uploads/University-SDG-Guide\\_web.pdf](http://ap-unsdsn.org/wp-content/uploads/University-SDG-Guide_web.pdf)

<sup>23</sup> <https://sdgcompass.org/>

<sup>24</sup> <http://unsdsn.org/wp-content/uploads/2016/07/9.1.8.-Cities-SDG-Guide.pdf>

<sup>25</sup> <http://unsdsn.org/wp-content/uploads/2015/12/151211-getting-started-guide-FINAL-PDF-.pdf>

# A múzeumok hozzájárulása az FFC-k eléréséhez

A múzeumok egymással, partnereikkel és más szektorokkal együttműködve meghatározó szerepet játszhatnak az FFC-k megvalósításában. Számos FFC-hez már eddig is pozitívan járultak hozzá, ugyanakkor megfigyelhetők negatív hatások is.

**Egy-egy múzeum, illetve a múzeumok általában - pozitív és negatív értelemben is - nagy hatást gyakorolnak környezetükre.**

**Mivel a világon megközelítőleg 55.000 múzeum működik, hatásuk egy kisebb (de lehet, hogy nem is olyan kis) országhoz hasonlítható. Próbáljuk elképzelni, mekkora változást okozna, ha az összes múzeum elkötelezné magát, hogy folyamatosan növeli pozitív hatását, a negatívát pedig csökkenti.**

Ahhoz, hogy az ebben rejlő összes lehetőséget kiaknázzák, a múzeumoknak, a múzeumi hálózatoknak és a múzeumi dolgozóknak mind tisztában kell lenniük azzal, hogy az FFC-k megvalósításához hogyan tudnak hozzájárulni. Az FFC-ket 17 cél és 169 alcél alkotja, mindezt szem előtt tartani nyilván túl sok lenne.<sup>26</sup> Bizonyos célok azonban szorosabban kötődnek a múzeumokhoz, például az oktatást és a kutatást több FFC is kifejezetten említi, a múzeumoknak pedig közvetlen szerepe van ezek megvalósításában, nevezetesen a formális oktatási programokból kimaradók megszólításával vagy a formális oktatás kiegészítéseként. De a kulturális és természeti örökség védelme is kifejezetten szerepel az FFC-kben, ahogy a társadalmi részvétel és a kulturális életben való részvétel is.

A múzeumok ugyanakkor sokkal tágabb értelemben is hozzájárulhatnak az FFC-khez, és támogathatják az FFC-ket általában is. Az alábbi tervezet, amely hat lépésből és 7 kulcstevékenységből áll, a legtöbb múzeum, múzeumi dolgozó, hálózat, alapító és egyéb érdekelt fél számára releváns mintául szolgálhat.

<sup>26</sup> Tudnivalók az FFC-kről és az alcélokról, illetve egyéb háttérinformációk itt találhatóak: <https://sustainabledevelopment.un.org/?menu=1300>

## 1. LÉPÉS

Ismerkedjünk meg az FFC-kkel, ezzel a 17 célból álló, integrált programmal, amely az embereket, a bolygót és a jólétet (vagyis a fenntarthatóság három pillérét) szem előtt tartva a béke elérése érdekében, illetve a békére és a partnerségekre támaszkodva jött létre.

Különösen fontos annak megértése, hogy az FFC-k az emberi és környezeti jogok megerősítéséről és egy fenntarthatóbb jövő megvalósításáról szólnak.

## 2. LÉPÉS

Gondoljuk át, hogyan milyen álláspontot képviselünk a teljes Agendával kapcsolatban, és milyen részt vállalunk az FFC-k megvalósításában. Például:

- Az FFC-kkel kapcsolatos legújabb tudományos információk kommunikálása
- Nyilvános hozzáférés biztosítása az FFC-khez kapcsolódó erőforrásokhoz
- A fenntarthatósági ügyekkel és az FFC-vel kapcsolatos vélemények bemutatása
- A fenntarthatóság és a fenntartható fejlődés, mint két összefüggő kulturális, politikai, technológiai, gazdasági és tudományos probléma vizsgálatának lehetővé tétele
- Az emberek tájékoztatása azzal kapcsolatban, hogy az FFC-k megvalósítása érdekében hogyan változtathatnak életstílusukon és fogyasztói szokásaikon
- Fórum biztosítása a fenntarthatóság iránt érdeklődő egyének, közösségek és szervezetek számára az FFC-k megvalósítására





- Az FFC-k megvalósítása iránt érdeklődő egyének, közösségek és szervezetek hálózataiban való részvétel
- Kollektív fellépés elősegítése az FFC-k megvalósítása céljából
- Az FFC-kel kapcsolatos kutatásokban való részvétel
- A közgondolkodás az FFC-k megvalósítása irányába terelése.
- Kritikus álláspont elfoglalása a fenntarthatósági politikával és az FFC-kel kapcsolatos döntésekkel szemben
- Lobbizás a fenntarthatósági ügyekben

A különböző múzeumokhoz, múzeumtípusokhoz és feladatkörökhöz a fenti lista egy-egy pontja bizonyára közelebb áll. Nem szabad elfelejteni azonban, hogy a megszokás nem fog kiváltani pozitív változásokat, és hosszú távon nem előnyös egyetlen múzeumnak vagy múzeumi dolgozónak sem, ha a komfortzónáján belül marad. Megkérdezhetjük partnereinket is, hogy szerintük milyen szerepet kellene vállalnunk.<sup>27</sup>

Kérdezzünk rá, hogy az FFC-k megvalósítása során milyen szintű elköteleződést várnak el tőlünk (és/vagy intézményunktől). Követők vagy vezetők legyünk-e, helyi vagy globális szinten cselekedjünk-e, milyen szerepet vállaljunk a hálózatokban?

Gondoljuk át, számunkra/intézményünk számára milyen előnyökkel jár, ha támogatjuk az FFC-ket, illetve annak kockázatait is, ha nem. Ne feledjük, hogy az FFC-kben megfogalmazott felhívás valamennyi szektornak szól, és nem kell engedélyt kérnünk, ha csatlakozni szeretnénk. Egyszerűen csak akarnunk kell a részvételt, vagy legalábbis elismerni annak fontosságát. A 17 FFC nem annak igazolása, hogy kik vagyunk, hanem egy szándéknyilatkozat, amellyel kinyilváníthatjuk, hogy milyen változást szeretnénk elérni a világban, továbbá egy folyamatos elköteleződés pozitív hatásaink fokozása, illetve negatív hatásaink visszaszorítása mellett.

<sup>27</sup> Az intézmények által elfogadható álláspontok listája Fiona Cameron és munkatársainak munkája alapján készült, akik megvizsgálták a múzeumok lehetséges szerepét az éghajlatváltozásra adható válaszok tekintetében. Lásd pl. Cameron, F. R. (2012). Agencies, climate change and the museum for a complex world. *Museum Management and Curatorship* 27(4): 317-39.

### 3. LÉPÉS

Gondoljuk át, jelenleg hogyan járulunk hozzá mi magunk és a múzeumunk, illetve hálózatunk, szervezetünk, partnereink az egyes célokhoz (legyen az pozitív vagy negatív hatás), és határozzuk meg, mely FFC-k kapcsolódnak leginkább saját munkánkhoz vagy múzeumunk tevékenységéhez. Ezek az FFC-k képviselik majd a mi legfőbb hozzájárulásunkat az Agenda megvalósulásához, egyúttal pedig biztosítják azt is, hogy ezekhez hozzájárulva nem akadályozzuk más FFC-k megvalósulását.

### 4. LÉPÉS

Az alábbi 7 tevékenységgel a múzeumok igen eredményesen járhatnak hozzá az FFC-k megvalósulásához. A lista ugyan nem teljes, de a múzeumok, múzeumokhoz kapcsolódó szervezetek és partnereik többségénél jól alkalmazható. A listán szereplő tevékenységek léptéke egyénekhez, intézményekhez, hálózatokhoz és a szervezetek különböző szintjein tevékenykedő emberekhez is hozzáigazítható. Magukhoz az FFC-khez hasonlóan a 7 tevékenység is együtt értelmezendő, arra kell tehát törekedni, hogy az egyik területen végzett tevékenység ne befolyásoljon negatívan más tevékenységeket.

## A 7 kulcstevékenység

1. A világ kulturális és természeti örökségének védelme és megőrzése a múzeumok falain belül és kívül
2. Az FFC-k megvalósításával kapcsolatos tanulási lehetőségek támogatása
3. Kulturális részvétel biztosítása mindenki számára
4. A fenntartható turizmus támogatása
5. Kutatások lehetővé tétele az FFC-k megvalósítása érdekében
6. Belső vezetés, menedzsment és működés az FFC-k megvalósítása érdekében
7. Külső vezetés, együttműködés és partnerség az FFC-k megvalósítása érdekében

Az alábbiakban a 7 kulcstevékenység részletes ismertetése következik, kapcsolódásuk az FFC-khez pedig a kiadvány végén szerepel. Megközelítőleg 56 alcélhoz kapcsolódnak, ami az összes 169 alcél 33%-a.

## 5. LÉPÉS

A fenti 7 tevékenység alapján hozzunk létre egy cselekvési tervet az FFC-khez való pozitív hozzájárulás fokozására, illetve a negatív hozzájárulás visszaszorítására. A cselekvési terv célja, hogy hidat képezzen a „hol tartunk ma” és a „hova szeretnénk eljutni” között. Tegyük mindezt a szervezeti fejlődésünk, a monitoring és a rendszeres jelentés részévé, és kommunikáljuk a szervezeten belül és kívül egyaránt.

## 6. LÉPÉS

Tekintsük át és frissítsük a cselekvési tervünket rendszeresen, és haladjunk végig ezen a hat lépésből álló folyamaton. Tegyük ezt örömmel, és ünnepeljük meg az eredményeket. Ne várjunk, vágjunk bele most, ha eddig még nem tettük. A jövőnek szüksége van ránk.



# 1.

**A világ kulturális és  
természeti örökségének  
védelme és megőrzése a  
múzeumok falain belül  
és kívül**

# 1. A világ kulturális és természeti örökségének védelme és megőrzése a múzeumok falain belül és kívül

**Ö**rökségnek azt nevezzük, amit az egyik generáció átad a következőnek, és ez szorosan összefügg a fenntarthatóság koncepciójával.

A **kulturális örökség**be szimbolikus, történelmi, művészi, tudományos és/vagy társadalmi jelentőséggel bíró leletek, műemlékek, épületek és helyszínek tartoznak.

A **természeti örökséget** növények, állatok, ökoszisztémák, geológiai képződmények és tájak alkotják, ezeket a tágabb környezetben, illetve a természetvédelmi területeken, állatkertekben, akváriumokban és botanikus kertekben találjuk.

A **szellemi kulturális örökség** a szellemi kulturális örökség megőrzéséről szóló 2003-as UNESCO egyezmény definíciója szerint „olyan szokás, ábrázolás, kifejezési forma, tudás, készség, valamint az ezekkel összefüggő eszköz, tárgy, műalkotás és kulturális színhely, amelyet közösségek, csoportok, esetenként egyének kulturális örökségük részeként ismernek el...”<sup>28</sup>

<sup>28</sup> <https://ich.unesco.org/en/what-is-intangible-heritage-00003>

A 11.4. alcél („A világ kulturális és természeti örökségének védelmére és megőrzésére irányuló erőfeszítések fokozása”) kifejezetten a kulturális és természeti örökség védelmével és megőrzésével foglalkozik.

**A fenti alcél megvalósítása szempontjából alapvető jelentőségűek a múzeumok,** ahogy más gyűjteményalapú intézmények kulturális helyszínek, műemlékek és természeti örökségek is. Mivel azonban a múzeumok (valamint a múzeumi dolgozók és hálózatok) nagyobb, múzeumi, kulturális és örökségi szektorok részei, meg kell fontolniuk, hogy különböző tevékenységeikkel hogyan támogassák a világ kulturális és természeti örökségét, nehogy a saját területükön kívül eső örökségi formákban akaratlanul kárt okozzanak. Minden múzeumnak fontolóra kell vennie, hogyan segíti elő az épületében őrzött örökség, azon túl pedig a természetben és kultúrában, valamint helyi és globális közösségekben jelen lévő örökség rugalmas ellenálló képességének (reziliencia) és alkalmazkodóképességének kialakítását.

A 11.4. alcél szorosan kapcsolódik több más FFC-k megvalósításához, hiszen a múzeumi gyűjtemények igen sokféle tevékenység, nevezetesen a tanulás (4. FFC) vagy a kutatás és innováció (9. FFC) alapjául is szolgálnak, amelyek pedig további FFC-k megvalósításához járulnak hozzá. A természettudományi gyűjtemények

például közvetlenül hozzájárulnak a 11.4. alcélhoz, a 4. (oktatás) és a 9. (kutatás és innováció) FFC-n keresztül pedig a természeti örökség védelme és megőrzése által a 2. (fenntartható mezőgazdaság), a 13. (fellépés az éghajlatváltozás ellen), a 14. (óceánok és tengerek védelme) és a 15. (szárazföldi ökoszisztémák védelme) FFC-khez járulhatnak hozzá. A múzeumok a kulturális és természeti örökség védelmét és megőrzését azzal is segíthetik, hogy lehetőséget kínálnak az embereknek saját kultúrájuk, illetve mások kultúrájának kifejezésére és megismerésére (ezzel is támogatva a 10. FFC-t, vagyis az egyenlőtlenségek csökkentését).

A múzeumok tehát részt vesznek a gyűjtemények védelmében, megőrzésében, de emellett azok oktatási és kutatási célra történő hatékony és fenntartható használatával, az általuk rendezett kiállításokkal, eseményekkel, egyéb programokkal a tágabb világ kulturális és természeti örökségének védelméhez és megőrzéséhez is hozzájárulnak. Fontos szerepet játszanak a konfliktusok csökkentésében, ugyanakkor konfliktusok esetén maguk is veszélyeztetetté válnak. Szintén fontos feladatuk a történelmi és a jelenkori örökség illegális fosztogatásának, valamint a veszélyeztetett fajok illegális kereskedelmének megakadályozása. Ezek a tevékenységek mind hozzájárulnak az FFC-k megvalósításához.

# 2.

## Az FFC-k megvalósításával kapcsolatos tanulási lehetőségek támogatása





## 2. Az FFC-k megvalósításával kapcsolatos tanulási lehetőségek támogatása

**A**z oktatás - akár formális, akár élethosszig tartó tanulásról van szó - meghatározó jelentőségű az FFC-k megvalósítása szempontjából (minderről részletesebben is lesz szó a következő oldalakon).

A „fenntarthatóságra nevelés” egy széles körben elterjedt kifejezés, amely „lehetővé teszi a tanulók számára, hogy a környezeti integritás, a gazdasági életképesség és egy igazságos társadalom érdekében, ugyanakkor a kulturális sokszínűséget is tiszteletben tartva, a jelen és a jövő generációk szempontjából is megfontoltan döntsenek és felelősen cselekedjenek. A fenntarthatóságra nevelés az élethosszig tartó tanulásról szól, és a minőségi oktatás szerves részét képezi. Holisztikus szemléletű, átformáló oktatást jelent, amely a tananyag és a tanulási eredmények, a pedagógia és a tanulási környezet kérdéseivel foglalkozik. Célját a társadalom átforgalmazásával éri el.”<sup>29</sup> Az oktatásnak ki kell hatnia a kognitív/intellektuális szempontokra, az érintettek hozzáállására, értékrendjére, viselkedésére és cselekedeteire. Nem elég ugyanis, hogy az emberek tudnak a problémákról és a kihívásokról, azokkal foglalkozniuk is kell, és lehetőséget kell kapniuk arra, hogy részt vegyenek azok megoldásában.

<sup>29</sup> ‘A fenntarthatóságra neveléssel kapcsolatos globális cselekvési program alkalmazásának ütemterve (Roadmap for Implementing the Global Action Programme on Education for Sustainable Development)’ (UNESCO, 2014), <http://unesdoc.unesco.org/images/0023/002305/230514e.pdf>



Fenntartható Fejlesztési Célok	Alcélok
 <p>4. FFC: Az inkluzív, méltányos és minőségi oktatás biztosítása, az élethosszig tartó tanulás lehetőségeinek elősegítése mindenki számára</p>	<p>4.7. Annak biztosítása, hogy 2030-ig valamennyi tanuló megszerzi a fenntartható fejlődés előmozdításához szükséges tudást és készségeket, többek között a fenntarthatóságra és fenntartható életmódokra nevelés, valamint az emberi jogokat, a nemek közti egyenlőséget, a béke és az erőszakmentesség kultúrájának előmozdítását, a polgári szerepvállalást, a kulturális sokszínűséget és a kultúrának a fenntartható fejlődéshez történő hozzájárulását elismerő oktatás révén.</p>
 <p>12. FFC: Fenntartható fogyasztási és termelési módok kialakítása</p>	<p>12.8. Annak biztosítása, hogy 2030-ig a fenntartható fejlődéssel és a természettel harmonikus életmódokkal kapcsolatos információk elterjedjenek, és azokkal kapcsolatban tudatosság alakuljon ki az emberekben.</p>
 <p>13. FFC: Sürgős lépések megtétele az éghajlatváltozás és hatásainak leküzdésére</p>	<p>13.3. Az éghajlatváltozás mérséklésével, az alkalmazkodóképesség javításával, a hatások csökkentésével és a korai előrejelzéssel kapcsolatos oktatás, tudatosság, valamint humán- és intézményi kapacitások fokozása.</p>
 <p>16. FFC: Békés és befogadó társadalmak támogatása a fenntartható fejlődés érdekében, az igazságszolgáltatáshoz való hozzáférés biztosítása mindenki számára, hatékony, elszámoltatható és mindenki számára nyitott intézmények kiépítése minden szinten</p>	<p>16.7. Fogékony, befogadó, részvételen és képviselőten alapuló döntéshozatal biztosítása minden szinten.</p> <p>16.10. Az információhoz való nyilvános hozzáférés biztosítása és az alapvető szabadságjogok védelme a nemzeti jogszabályokkal és a nemzetközi megállapodásokkal összhangban.</p>

A fenntarthatóságra nevelés az éghajlatváltozás személyes és kollektív hatásainak csökkentése, valamint az alkalmazkodóképesség fokozása érdekében egyéni és kollektív képességeket (tudást, attitűdöket, fellépéseket) fejlesztve meghatározó szerepet játszik az éghajlatváltozás hatásainak leküzdésében.<sup>30</sup>

A múzeumok a fenntarthatóságra nevelést korosztálytól és képességektől függetlenül valamennyi oktatási programjuk részévé tudják tenni. Két különösen hasznos dokumentum, amely az FFC-kkel, illetve (tudás, attitűd, készségek és viselkedés szempontjából) az éghajlatváltozással kapcsolatos nevelés legfontosabb oktatási célkitűzéseit összefoglalja:

- „Fenntarthatóságra nevelés: Oktatási célkitűzések” (UNESCO, 2017)<sup>31</sup>
- „ACE: Útmutató” (UNFCCC, 2017)<sup>32</sup>

Az UNESCO igen sokféle erőforrással rendelkezik minden egyes FFC megvalósításához.<sup>33</sup>

<sup>30</sup> '(Az éghajlatváltozás tantermi feldolgozása) The Role of Climate Change in the Classroom' (UNESCO, 2013), <http://unesdoc.unesco.org/images/0021/002197/219752e.pdf>

<sup>31</sup> <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000247444>

<sup>32</sup> <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000246435>

<sup>33</sup> <https://en.unesco.org/themes/education/sdgs/material>

NEM ELÉG, HOGY AZ  
EMBEREK TUDNAK A  
PROBLÉMÁKRÓL ÉS A  
KIHÍVÁSOKRÓL, AZOKKAL  
FOGLALKOZNIUK IS KELL,  
ÉS LEHETŐSÉGET KELL  
KAPNIUK ARRA, HOGY  
RÉSZT VEGYENEK AZOK  
MEGOLDÁSÁBAN

# 3.

## **Kulturális részvétel biztosítása mindenki számára**

„MINDEN SZEMÉLYNEK  
JOGA VAN A KÖZÖSSÉG  
KULTURÁLIS ÉLETÉBEN  
VALÓ SZABAD  
RÉSZVÉTELHEZ”

## 3. Kulturális részvétel biztosítása mindenki számára

**A** kultúrához való jogot az Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozatának 27. cikke rögzíti: „Minden személynek joga van a közösség kulturális életében való szabad részvételhez, a művészetek élvezetéhez, valamint a tudomány haladásában és az abból származó jótéteményekben való részvételhez.” (Ugyanígy az emberi jogok közé tartozik a tanulás is, ezt az Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozatának 26. cikke rögzíti.)

Emberi jog ezért a kulturális tevékenységben való részvétel is: az ehhez való jog védelme az emberi jogok védelmét jelenti, a jog megtagadása pedig az emberi jogok megtagadását. Az embereknek biztosítani kell „a kulturális örökség és a kulturális kifejezőmódok megismerését, megértését, felkeresését, felhasználását, megtartását, megosztását és fejlesztését, valamint mások kulturális örökségének és kulturális kifejezőmódjainak saját javukra történő használatát.”<sup>34</sup>

<sup>34</sup> [http://www.unesco.org/culture/culture-sector-knowledge-management-tools/10\\_Info%20Sheet\\_Right%20to%20Culture.pdf](http://www.unesco.org/culture/culture-sector-knowledge-management-tools/10_Info%20Sheet_Right%20to%20Culture.pdf)

Annak ellenére, hogy az internetnek köszönhetően, illetve számos múzeum átalakulása folytán megváltozott a kulturális hozzáférés formája, a művelődéshez való jogot egyre inkább fenyegetik a jövedelmekben, társadalmi státuszban és lehetőségekben megmutatkozó hatalmas egyenlőtlenségek, az intolerancia és a cenzúra, de a migránsok vagy menekültek számára is (akár politikai konfliktus, akár az éghajlatváltozás elől menekülnek) egyre inkább veszélybe kerül a kultúrához való jog. Az egyének saját élete, illetve a békés közösségek és társadalmak elérése szempontjából is meghatározó jelentőségű mindenféle hátrú és képességű ember számára biztosítani a lehetőséget arra, hogy kapcsolatba kerüljön a kultúrák és kulturális kifejezőmódok sokaságával, beleértve saját kultúráját és társadalmi csoportját is.

A „**Kulturális részvétel biztosítása mindenki számára**” számos FFC és alcél megvalósítását elősegíti, két alcél megvalósulásához pedig közvetlenül is hozzájárul. Ezek a 10.2. alcél „2030-ig elősegíteni - korra, nemre, fogyatékosságra, faji és etnikai hovatartozásra, származásra, vallásra, illetve gazdasági vagy más helyzetre való tekintet nélkül - minden ember társadalmi szerepvállalását, szociális, gazdasági és politikai befogadását”, illetve a 11.7. alcél „2030-ig egyetemes hozzáférés biztosítása a biztonságos, befogadó, könnyen megközelíthető zöld- és közterületekhez, különös tekintettel a nőkre, gyermekekre, idősekre és a fogyatékkal élőkre”.

A „Kulturális részvétel biztosítása mindenki számára” emellett hozzájárulhat a szegénység felszámolásához (1. FFC), az egészséges élet és a jóllét (3. FFC), a nemek közötti egyenlőség (5. FFC) és a fenntartható közösségek (11. FFC) előmozdításához, az igazságszolgáltatáshoz és az információhoz való hozzáférés mindenki számára történő biztosításához (16. FFC), valamint az FFC-k megvalósításához szükséges partnerségek támogatásához (17. FFC).

A „Senkit sem hagyunk hátra” FFC-elv megvalósulása érdekében a múzeumoknak a hátrányos helyzetű vagy a társadalom peremére szorult csoportokat különösen támogatnia kell (vagy speciális igényeiket figyelembe kell vennie). Néhány példa arra, hogyan kapcsolódnak az FFC-k bizonyos csoportokhoz/emberekhez:

- A fogyatékkal élők már eleve különleges kihívásokkal néznek szembe a fenntartható fejlődés és az FFC-k kapcsán, a 4., 8., 10. 11. és 17. FFC-khez tartozó alcélok ezért kifejezetten kitérnek a fogyatékosra.<sup>35</sup> Az ENSZ Gazdasági és Szociális Ügyek Főosztálya készített egy speciális útmutatót „Jelentés a fogyatékosról és a fejlődésről: fogyatékkal élő személyek részvétele a fenntartható fejlődési célok megvalósításában” címmel.<sup>36</sup>
- Az LGBT-közösséget számtalan országban hátrányos megkülönböztetés éri, többek között diszkriminatív törvények és erőszakos fenyegetések formájában, ami alacsonyabb jövedelmekhez, illetve gyakran az érintettek testi-lelki egészségének romlásához vezet, és megakadályozza a lehetőségeik maximális

kihasználását. Ezen diszkrimináció felszámolása elengedhetetlen a szegénység egészének felszámolásához, és biztosítja, hogy őket „sem hagyjuk hátra”. A Stonewall International egyik kiadványában bemutatja, hogy az LGBT közösség tagjait hogyan éri hátrányos megkülönböztetés az egyes FFC-k területén, és hogy az FFC-khez kapcsolódóan milyen lépéseket lehet tenni az LGBT-közösség tagjainak egyenlősége és jogai érdekében.<sup>37</sup>

- Az őslakos népek jogairól szóló ENSZ nyilatkozatban (UNDRIP)<sup>38</sup> felsorolt jogokhoz szorosan kapcsolódnak az FFC-k:<sup>39</sup> az 1., 2., 4., 5., 10. és 16. FFC kifejezetten említi az őslakos népeket. Sokukat különösen is érint az éghajlatváltozás (13. FFC), de az őslakosok valamennyi FFC megvalósításához nélkülözhetetlenek, hiszen sok népcsoport valóságos „gondnoka” saját természeti környezetének, hiszen támogatja az ökoszisztéma-szolgáltatásokat és a természeti erőforrások fenntartható használatát, küzd az éghajlatváltozás ellen, és segíti a biodiverzitás megőrzését (mindez kapcsolódik a 2., 4., 12., 13., 14. és 15. FFC-hez).

<sup>35</sup> [https://iddconsortium.net/sites/default/files/resources-tools/files/2030\\_agenda\\_comprehensive\\_guide\\_for\\_persons\\_with\\_disabilities.pdf](https://iddconsortium.net/sites/default/files/resources-tools/files/2030_agenda_comprehensive_guide_for_persons_with_disabilities.pdf)

<sup>36</sup> <https://www.un.org/development/desa/disabilities/wp-content/uploads/sites/15/2018/12/UN-Flagship-Report-Disability.pdf>

<sup>37</sup> <https://www.stonewall.org.uk/system/files/sdg-guide.pdf>

<sup>38</sup> [https://www.un.org/development/desa/indigenouspeoples/wp-content/uploads/sites/19/2018/11/UNDRIP\\_E\\_web.pdf](https://www.un.org/development/desa/indigenouspeoples/wp-content/uploads/sites/19/2018/11/UNDRIP_E_web.pdf)

<sup>39</sup> [http://nav.indigenousnavigator.com/images/Documents/Tools/Navigator\\_UNDRIP-SDGs.pdf](http://nav.indigenousnavigator.com/images/Documents/Tools/Navigator_UNDRIP-SDGs.pdf)

# 4.

## A fenntartható turizmus támogatása

## 4. A fenntartható turizmus támogatása

**A** fenntartható turizmus „az az idegenforgalom, amely teljes mértékben figyelembe veszi a jelenlegi és jövőbeli gazdasági, társadalmi és környezeti hatásokat, valamint a turisták, az iparág, a környezet és a befogadó közösségek igényeit”.<sup>40</sup>

A megfelelően irányított turizmus a természeti környezet értékeinek tudatosításával és védelmével, valamint a helyi közösségek számára munkahelyteremtéssel és bevételek biztosításával igen pozitívan járulhat hozzá a fenntarthatóság három dimenziójához. Az idegenforgalomnak ugyanakkor komoly negatív hatásai is lehetnek, például a repülőgépek esetében, amelyek a kibocsátott üvegházhatású gázokkal hozzájárulnak az éghajlatváltozáshoz, vagy olyan területeken, ahol a helyi közösségek jogait és kulturális örökségét nem tartják tiszteletben, vagy a természeti örökséget nem fenntartható módon használják. Az ENSZ Turisztikai Világszervezete, az UNWTO készített egy hasznos áttekintést arról, hogy a turizmus hogyan járul hozzá mind a 17 fenntartható fejlesztési cél megvalósításához, illetve hogyan fejleszthető tovább a fenntarthatóság irányába.<sup>41</sup>

A „felelősségteljes turizmus” kifejezést az idegenforgalmi ágazat néhány résztvevője alkotta meg azzal a céllal, hogy végül az egész iparág magáévá tegye. A 2002-ben Fokvárosban aláírt nyilatkozat (Cape Town Declaration on Responsible Tourism) az alábbi célkitűzéseket határozta meg: A felelősségteljes turizmus

- minimalizálja a negatív gazdasági, környezeti és társadalmi hatásokat;
- nagyobb gazdasági haszonnal jár a helyi lakosság számára, növeli a fogadó közösségek jólétét, javítja a munkakörülményeket és a turisztikai iparhoz való hozzáférést;
- bevonja a helyi lakosokat azokba a döntésekbe, amelyek befolyásolják az életüket;
- pozitívan járul hozzá a természeti és kulturális örökség megőrzéséhez, a világ sokszínűségének fenntartásához;
- nagyobb élményt nyújt a turisták számára a helyiekkel kialakuló minőségi kapcsolatok és a helyi kulturális, társadalmi és környezetvédelmi kérdések jobb megértése révén;
- hozzáférést biztosít a mozgáskorlátozottak számára;
- kulturális szempontból érzékeny, támogatja a turisták és a helyiek közötti tiszteletet, erősíti a helyi büszkeséget.<sup>42</sup>



**A fenntartható turizmus támogatása** igen sokféle előnnyel járhat a múzeumok, a (helyi és egyéb) közösségek, valamint a környezet számára, és ez egyúttal mind támogatja az FFC-ket is.

„A fenntartható turizmus támogatása” közvetlenül járul hozzá a 8.9. alcélhoz („2030-ig a fenntartható turizmus támogatását célzó olyan szakpolitikák kidolgozása és megvalósítása, amelyek munkahelyeket teremtenek, és népszerűsítik a helyi kultúrát és termékeket”). A turizmus FFC-khez való hozzájárulásának fokozását szolgáló jelentési módszerek fejlesztése a 12. FFC-ben, a turizmus hozzájárulása az óceánok, a tengerek, a tengeri erőforrások megőrzéséhez a szigeteken és a legkevésbé fejlett országokban pedig a 14. FFC-ben szerepel.

A MEGFELELŐEN  
IRÁNYÍTOTT TURIZMUS  
IGEN POZITÍVAN  
JÁRULHAT HOZZÁ A  
FENNTARTHATÓSÁG  
HÁROM DIMENZIÓJÁHOZ.

<sup>40</sup> 'A turizmus fenntarthatóbbá tétele (Making Tourism More Sustainable)' (UNEP és UNWTO, 2005), 11-12. o., <http://www.unep.fr/shared/publications/pdf/DTIx0592xPA-TourismPolicyEN.pdf>

<sup>41</sup> Lásd 'A turizmus és a fenntartható fejlődési célok (Tourism and the Sustainable Development Goals)' (ENSZ Turisztikai Világszervezete, 2015), <https://www.e-unwto.org/doi/pdf/10.18111/9789284417254>

<sup>42</sup> 'Fokvárosi nyilatkozat a felelősségteljes turizmusról (Cape Town Declaration on Responsible Tourism)', <https://responsibletourismpartnership.org/cape-town-declaration-on-responsible-tourism/>

# 5.

**Kutatások lehetővé tétele  
az FFC-k megvalósítása  
érdekében**

## 5. Kutatások lehetővé tétele az FFC-k megvalósítása érdekében

**A** kultúrához és az oktatáshoz hasonlóan a kutatás is meghatározó szerepet játszik a fenntartható fejlődési célok megvalósításának mikéntjében: ez ugyanis a célok elérésének egyik fő eszköze. A kutatás, a tudásteremtés és az innováció valamennyi tudományágban (a természet-, társadalom- és bölcsészettudományokban) meghatározó jelentőségű valamennyi FFC megvalósítása szempontjából.<sup>43</sup>

A kutatás és az innováció a témája a 9. FFC-nek („Reziliens infrastruktúra kiépítése, az inkluzív és fenntartható iparosítás támogatása, az innováció ösztönzése”).

**A múzeumi gyűjtemények kutatás- és tudásalapú infrastruktúráját juttatnak el** az emberekhez, amelynek megőrzése és fejlesztése rengetegféle, hosszú távú oktatási, kutatási és innovációs tevékenységet szolgál (lásd még: 1. A világ kulturális és természeti örökségének védelme és megőrzése). Az FFC-k támogatásához elengedhetetlen, hogy ennek az infrastruktúrának a fejlesztése a mai és a jövőbeni kutatók igényeinek megfelelően történjen.

A 9.1. alcél a reziliens infrastruktúráról szól, a 9.4. pedig az infrastruktúra (például a gyűjteményeknek otthont adó létesítmények) átalakításáról, amelynek célja a negatív környezeti hatások csökkentése, a megújuló energiák használatára való áttérés és az energiahatékonyság növelése. A reziliencia ugyanakkor vonatkozik a gyűjtemények, mint kutatási infrastruktúra hosszú távú használhatóságára is.

<sup>43</sup>Első lépések az FFC-k megvalósításához az egyetemeken (Sustainable Development Solutions Network Ausztrália/ Csendes-óceáni térség, 2017), <http://ap-unsdsn.org/regional-initiatives/universities-sdgs/university-sdg-guide/>

A tudományt több alcél is kifejezetten említi, mindenekelőtt a 9.5.: „A tudományos kutatás fokozása, az ipari ágazatok technológiai képességeinek korszerűsítése minden országban, különösen a fejlődő országokban, beleértve 2030-ig az innováció ösztönzését és a K+F területén a munkavállalók számának jelentős növelését 1 millió lakosra vetítve, valamint a köz-, és magán K+F kiadások növelését”. A 2. (2.a) cél a „mezőgazdasági kutatásba” történő befektetések szükségességét említi, az egészséges élet biztosítása (3., 3.b cél) az „oltóanyagok és gyógyszerek kutatását és fejlesztését”, a fenntartható fogyasztási és termelési módok kialakítása (12., 12.a cél) pedig „a fejlődő országok támogatását tudományos és technológiai kapacitásaik megerősítésében”.

A 14. (14.a) cél tartalmazza „a tudományos ismeretek bővítése, a kutatási kapacitások fejlesztése és a tengeri technológia átadása...” alcélt.

**A múzeumoknak kulcsszerepet kell játszaniuk az örökségtudomány támogatásában,** amelynek célja a tárgyi és a szellemi kulturális örökség megismerésének, ápolásának, használatának és kezelésének elősegítése a mai és a jövő generációk életének gazdagítása érdekében.<sup>44</sup>

Az örökségtudomány közvetlenül kapcsolódik a 9.1., 9.4., 9.5. és 11.4. alcélokhoz, valamint a kulturális és természeti örökség védelmére és megőrzésére, az oktatásra és a mindenki számára biztosítandó kulturális részvételre irányuló egyéb célokhoz és alcélokhoz

<sup>44</sup><https://www.iccrom.org/section/heritage-science>

## A múzeumok a gyűjteményeikre, gyakorlatukra és működésükre alapozva többféle módon is tudják támogatni az FFC-k megvalósulását szolgáló kutatást:

1. Hozzáférést biztosíthatnak a kutatók számára hasznos gyűjteményekhez, legyen az hagyományos tudományos kutatás vagy újszerű megközelítés, és segíthetnek a kutatási eredmények kommunikációjában a különböző közönségek és érdekeltek felé. A gyűjteményeket, a gyűjteményeknek otthont adó létesítményeket, a gyűjteményekkel kapcsolatos információkhoz való hozzáférést a jelenlegi és a jövőbeni kutatók igényeihez kell alakítani.

2. Segíthetnek a kutatóknak és a politikai döntéshozóknak jobban megérteni, hogyan lehet a bölcsészeti- és természettudományi kutatások segítségével megvalósítani az FFC-ket, például azzal, hogy tesztelési környezetet biztosítanak annak megvizsgálására, hogyan lehet az embereket bevonni az FFC-k megvalósulását elősegítő szakpolitikák kialakításába és/vagy a közéleti tevékenységbe.

3. Az örökségtudomány támogatásával egyúttal a kulturális és természeti örökség múzeumokban történő védelmét, megőrzését és fenntartható használatát támogatják.

4. A fejlődő országok támogatásával biztosítják a gyűjtemények és az azokkal kapcsolatos információk kutatásokban történő hatékony felhasználását ezen országok hasznára, illetve ezen országok kulturális és természeti örökségének védelmét és megőrzését.

5. Egyes múzeumok maguk is végeznek kutatásokat, ami szolgálhatja közvetlenül az FFC-k előmozdítását is, ugyanakkor az FFC-k egyfajta keretet is adhatnak a kommunikációnak és a beszámolóknak.

# 6.

**Belső vezetés, menedzsment  
és működés az FFC-k  
megvalósítása érdekében**

## 6. Belső vezetés, menedzsment és működés az FFC-k megvalósítása érdekében

**A** múzeumok különböző szintű és jelentőségű döntéseikkel közvetlenül is hozzájárulhatnak az FFC-k megvalósításához.

A vezetést, a menedzsmentet és a működést ezúttal együtt tekintjük át, hogy ezzel is kiemeljük: a múzeumok jövőképét és küldetését fontos összekapcsolni a múzeumok kultúrájával és tevékenységével.

Mindez ugyanis biztosítja a múzeumok és a múzeumi dolgozók identitásának, értékeinek és tevékenységének egyértelmű racionalizálását.

Az alábbiakban bemutatjuk, hogy működésükkel és folyamataikkal milyen nagy mértékben járulhatnak hozzá a múzeumok több FFC-hez is.

## Néhány példa:

1. Olyan vezetői és menedzsmentdöntések meghozatala (valamennyi szinten), amelyek az FFC-ket magukra az intézményekre és a munkatársak napi tevékenységére is alkalmazzák, támogatják az FFC-ket és a fent ismertetett 7 tevékenységet, végső soron pedig erősítik a múzeumok és azok tevékenysége által érintett személyek emberi és környezeti jogait.

2. A munkatársak támogatása (valamennyi szinten), hogy tevékenységükkel közvetlenül és közvetve is járuljanak hozzá az FFC-k megvalósításához.

3. A képzési és toborzási folyamatok hatékonyságának növelése segíthet hozzájárulni a szegénység, egyenlőség és munkavállalással foglalkozó FFC-khez.

4. A beszerzési folyamatok fenntarthatóvá tétele a helyi szállítók termékeinek preferálásától a hulladékcsökkentésen át a helyi kultúra támogatásáig, valamint kisebb negatív és nagyobb pozitív társadalmi-környezeti hatással rendelkező szállítók és termékek választása.

5. Az épületek átalakítása (vagy fejlesztése) a felesleges energiapazarlás csökkentése, a fenntartható energiaforrásokra való áttérés és az éghajlatváltozás elleni fellépés céljából.

6. A negatív környezeti hatások csökkentése érdekében hatékony szabályzatok, eljárások és támogatások bevezetése a munkatársak utazásaival kapcsolatban, ezzel is hozzájárulva az éghajlatváltozás elleni fellépéshez.

7. Az összes hulladékfajta folyamatos csökkentése érdekében hatékony szabályzatok, eljárások és támogatások bevezetése.

8. Elszámoltathatóság az FFC-k támogatását vagy esetleg akadályozását eredményező döntésekkel kapcsolatban, az FFC-knek a jelentési és nyomkövetési rendszerekbe történő beépítésével.

9. Folyamatos törekvés az FFC-khez való pozitív hozzájárulások fokozására, és a negatív hozzájárulások visszaszorítására.



# 7.

**Külső vezetés, együttműködés  
és partnerség az FFC-k  
megvalósítása érdekében**

## 7. Külső vezetés, együttműködés és partnerség az FFC-k megvalósítása érdekében

**A** múzeumok és a múzeumi dolgozók saját szektorukon belül, illetve más szektorokkal is rendszeresen dolgoznak partnerségben. A partneri és együttműködési keretek kialakításában hatalmas szabadsággal rendelkeznek, tevékenységüket ezért tudják úgy is alakítani, hogy az új partnerségek létrehozásával fokozottabban szolgálják az FFC-k megvalósulását, és ezzel rengeteg új kezdeményezéshez járulhatnak hozzá.

A múzeumok számára új lehetőségeket teremt, ha munkájukat a potenciális partnerekkel összehangolják, hiszen ez javítja a társadalmi és környezeti eredményeket, és előnyökkel jár valamennyi partner számára, beleértve a múzeumokat is. Egy hatékonyan működő partnerséggel jobb eredmények érhetők el, mint egyedül, és olyan új lehetőségek nyílnak meg, amelyekre elszigetelten működve nem lenne esély.

Valamennyi múzeumnak, múzeumi dolgozónak és hálózatnak át kell gondolnia, hogy a tevékenységével hogyan tud mások, illetve más szektorok munkáját kiegészítve az FFC-k elősegítése érdekében közszolgálati értéket teremteni. Azok a múzeumok, amelyek más országokból és közösségekből származó gyűjteményekkel rendelkeznek, ezen elv alapján építhetnek ki olyan partnerségeket, amelyek az FFC-k megvalósítása érdekében kötik össze a helyi és a globális dimenziót. A múzeumok szabályzatait más szektorok szabályzataival összehangba hozva új lehetőségek nyílnak meg az FFC-k megvalósítására irányuló lépések felgyorsítására. Ez az alábbiak szerint segítheti elő a 17. FFC („Partnerség a célok eléréséért”) megvalósítását:

- 17.14. alcél „A fenntartható fejlődés érdekében a szakpolitikák koherenciájának növelése”
- 17.16. alcél „A Fenntartható Fejlődés Globális Partnerségének erősítése, kiegészítve a több érdekcsoportot bevonó partnerségekkel, amelyek mozgósítják és megosztják a tudást, szakértelmet, technológiát és pénzügyi forrásokat a fenntartható fejlődési célok elérésének támogatása érdekében minden országban, de különösen a fejlődő országokban”
- 17.17. alcél „A partnerségek tapasztalataira és erőforrásokkal kapcsolatos stratégiáira építve hatékony partnerségek ösztönzése és elősegítése a közsférában, a köz- és magánszféra között, valamint a civil társadalomban”

Az OECD és az ICOM készített egy útmutatót a múzeumok és a helyi önkormányzatok együttműködési lehetőségeiről „A kultúra és a helyi fejlesztések: a hatások maximalizálása - útmutató helyi önkormányzatok, közösségek és múzeumok részére” címmel.<sup>45</sup> Bár az útmutató nem az FFC-kre épül, igen jól használható a múzeumok, illetve a helyi szakpolitikák kidolgozása és végrehajtása közötti kapcsolat tanulmányozására.

A Partnerségi Kezdeményezés (*The Partnering Initiative*) és az ENSZ Gazdasági és Szociális Ügyek Főosztálya (UN DESA) készített egy igen hasznos útmutatót „A partnerségek hatásának maximalizálása az FFC-k megvalósítása szempontjából - Gyakorlati útmutató a partnerségek értékteremtő tevékenységéhez” címmel, amely hasznos tanácsokat ad a különböző típusú partnerségek létrehozásával, valamint a partnerségek hatásának a pozitív társadalmi és környezeti eredmények elérése érdekében történő erősítésével kapcsolatban.<sup>46</sup>

<sup>45</sup><https://icom.museum/wp-content/uploads/2018/12/OECD-ICOM-GUIDE-MUSEUMS-AND-CITIES.pdf>

<sup>46</sup> [https://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/2564Partnerships\\_for\\_the\\_SDGs\\_Maximising\\_Value\\_Guidebook\\_Final.pdf](https://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/2564Partnerships_for_the_SDGs_Maximising_Value_Guidebook_Final.pdf)

EGY HATÉKONYAN MŰKÖDŐ  
PARTNERSÉGGEL JOBB  
EREDMÉNYEK ÉRHEŐK  
EL, MINT EGYEDŐL, ÉS  
OLYAN ÚJ LEHETŐSÉGEK  
NYÍLNAK MEG, AMELYEKRE  
ELSZIGETELTEN MŰKÖDVE  
NEM LENNE ESÉLY.

# Hogyan vehetünk részt?

Minden egyes múzeumnak, múzeumi dolgozónak és hálózatnak megvan a maga szerepe az FFC-k megvalósításában.



**M**inden múzeum részt vállalhat, a különböző múzeumi feladatkörökben dolgozóknak pedig ezen belül is sajátos szerep jut az FFC-k megvalósításában. Tekintsük át újból azt a 7 kulcstevékenységet, amelyet a múzeumok az FFC-k megvalósítása érdekében végezhetnek:

1. A világ kulturális és természeti örökségének védelme és megőrzése a múzeumok falain belül és kívül
2. Az FFC-k megvalósításával kapcsolatos tanulási lehetőségek támogatása
3. Kulturális részvétel biztosítása mindenki számára
4. A fenntartható turizmus támogatása
5. Kutatások lehetővé tétele az FFC-k megvalósítása érdekében
6. Belső vezetés, menedzsment és működés az FFC-k megvalósítása érdekében
7. Külső vezetés, együttműködés és partnerség az FFC-k megvalósítása érdekében

**A múzeumi dolgozók a következőképpen tudnak hozzájárulni a 7 kulcstevékenységhez (a felsorolás nem teljes körű):**

A **kurátorok/muzeológusok** mind a hét tevékenységhez hozzájárulhatnak, például (1) olyan gyűjtemények létrehozásával, gondozásával és fenntartható módon történő bemutatásával, amelyek támogatják az FFC-eket; (2, 3) olyan kiállítások és gyűjtemények létrehozásával, amelyek kapcsolódnak az FFC-khez, és a mindenki által hozzáférhető oktatást és kultúrát támogatják; (4) kiállításokon és egyéb tevékenységeken keresztül az FFC-eket támogató turizmus elősegítésével; (5) azzal, hogy az FFC-k megvalósítása érdekében lehetővé teszik a gyűjtemények kutatási célokra történő használatát, a gyűjteményekkel kapcsolatos információkat pedig széles körben (főként online) hozzáférhetővé teszik. (6) a kurátorok a felhasznált erőforrásokon és a döntéseiken keresztül biztosítani tudják, hogy minden tevékenységük elősegítse a fenntarthatóságot, illetve (7) olyan partnerségeket és együttműködéseket alakíthatnak ki, amelyek támogatják az FFC-eket.

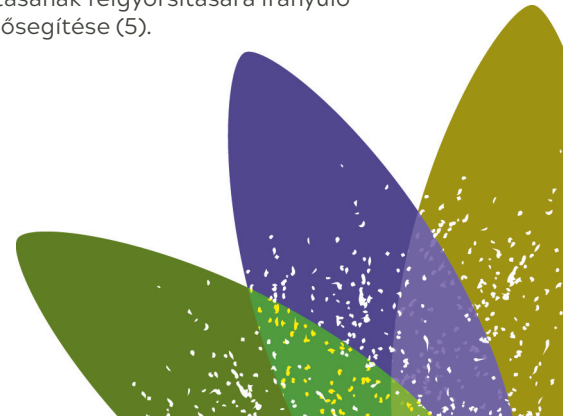
### A restaurátorok és gyűjteménykezelők

sajátos hozzájárulása lehet (1) a gyűjtemények gondozása és elérhetővé tétele, ezáltal biztosítva a tanulás lehetőségét és a kulturális részvételt (2, 3). De támogathatják az FFC-k megvalósítását szolgáló kutatásokat is (5), sajátos hozzájárulásuk részeként pedig biztosíthatják, hogy a konzerváló kezelés során olyan vegyi anyagokat és más erőforrásokat használnak, amelyek nem ártalmasak a természeti környezetre (1, 6).<sup>47</sup>

### Múzeumpedagógusok és a látogatókkal közvetlen kapcsolatban álló munkatársak

lehetőséget teremthetnek az emberek számára a szellemi kulturális örökség megismerésére (1), és az FFC-khez kapcsolódó oktatási programokban való részvételre (2). Biztosíthatják, hogy a programok mindenki számára elősegítsék a kulturális részvételt (3), a rendezvények pedig támogathatják a fenntartható turizmust (4). A múzeumpedagógusok támogathatják azokat a kutatásokat, amelyeknek célja a fenntartható fejlődéssel kapcsolatos ismeretterjesztés és az FFC-k megvalósításának felgyorsítására irányuló tevékenységek elősegítése (5).

<sup>47</sup>Tanácsokért lásd különösen a „Fenntarthatóság a restaurátori munkában” weboldalt <https://www.sustainabilityinconservation.com/>



A **vezetők és menedzserek** a pénzügyi és humán erőforrások biztosításával kapcsolatos döntéseikkel, a múzeum jövőképének, küldetésének és munkaprogramjának (6) megfogalmazásával, valamint az általuk támogatott, kezdeményezett és a részvételükkel megvalósított partnerségekkel és projektekkel (7) mind a hét tevékenységet támogathatják.

A **marketing csoportok** kulcsszerepet játszhatnak a tanulási lehetőségek támogatásában (2) azzal, hogy mindenki számára elősegítik a kulturális részvételt (3), támogatják a fenntartható turizmust (4), a szélesebb nyilvánosság felé is kommunikálják a múzeumoknak azt a belső és külső munkáját, amelyet az FFC-k megvalósítása érdekében végeznek, valamint előmozdítják az Agendát (6, 7).

A **pénzügyi és kereskedelmi csoportok** az általuk nyújtott szolgáltatásokkal, illetve az általuk értékesített termékekkel támogathatják az oktatást (2), a mindenki számára elérhető kulturális részvételt (3) és a fenntartható turizmust (4), ezzel is biztosítva, hogy a múzeumok gazdasági és kulturális értelemben egyaránt hozzáférhetőek legyenek (3). A beszállítókkal az FFC-k megvalósítása céljából külső partnerségeket alakíthatnak ki (7).

A **létesítménygazdálkodási csoportok** kulcsszerepet játszhatnak a negatív környezeti hatások visszaszorításában, a fenntartható energiaforrások használatában, illetve valamennyi típusú hulladék csökkentésében (6).

A hét tevékenység összehangolt végzése és fejlesztése egyúttal a múzeumok fenntartható jövőjét is biztosítja.





## Azok, akiknek a döntései kihatnak a múzeumok működésére, szintén fontos szerepet játszanak:

A **múzeumi hálózatok és a szektort támogató szervezetek** kulcsszerepet játszanak abban, hogy támogassák és kommunikálják a múzeumok, múzeumi dolgozók és hálózatok számtalan módon történő hozzájárulását az FFC-k megvalósulásához, és előteremtsék az ehhez szükséges erőforrásokat. Befolyásolják a múzeumok finanszírozásával, más szakpolitikákhoz való kapcsolódásával és jövőjével kapcsolatos politikai döntéseket, de közvetlenül maguk is nyújtanak finanszírozást. Támogatniuk kell a készségfejlesztést, valamint biztosítaniuk kell, hogy a 7 tevékenység végzéséhez és a múzeumi feladatkörök ellátásához szükséges finanszírozás rendelkezésre álljon. A múzeumi hálózatoknak és a szektort támogató szervezeteknek ki kell hangsúlyozniuk, hogy a múzeumoknak mind a 7 tevékenységre szükségük van ahhoz, hogy hozzá tudjanak járulni a fenntartható fejlődéshez. Lépést kell tartaniuk a múzeumi szektoron kívül zajló eseményekkel, és elő kell segíteniük, hogy tagjaik és a hálózatok vegyenek részt az FFC-k megvalósulását támogató, nagyívű kezdeményezésekben. Támogatniuk kell a múzeumokat a pozitív hatásaik fokozásában és a negatív hatásaik csökkentésében.

A **múzeumok alapítóinak és a politikai döntéshozóknak** szintén el kell ismerniük az FFC-k megvalósításához szükséges 7 tevékenység fontosságát, és megfelelő finanszírozással és szakpolitikai döntésekkel kell támogatniuk a múzeumokat, múzeumi dolgozókat és hálózatokat, hogy egységes szektorként, illetve más szektorokkal együttműködve a képességeikhez mérten a legteljesebben részt tudjanak venni az FFC-k megvalósításában. Emellett fontos az FFC-keket támogató tevékenységek jelentése, elismerése és bemutatása, mivel ez tovább erősíti a múzeumok hozzájárulását az FFC-khez, illetve általában valamennyi FFC elérését.

A következő oldalakon részletesen bemutatjuk a 7 kulcstevékenységet, valamint azok hozzájárulását az egyes FFC-khez és alcélokhoz.

Kulcstevékenység	FFC	Alcél
<p><b>1. A világ kulturális és természeti örökségének védelme és megőrzése</b></p>	<p><b>2. FFC:</b> Az éhezés megszüntetése, az élelmezésbiztonság és a jobb táplálkozás megteremtése, a fenntartható mezőgazdaság támogatása</p>	<p>2.5. 2020-ig a vetőmagok, termesztett növények, tenyésztett és háziasított állatok és vadon élő megfelelőik genetikai sokféleségének megőrzése többek között megfelelően kezelt és változatos mag- és növénybankok útján, nemzeti, regionális és nemzetközi szinten, valamint a genetikai erőforrások hasznosításából és az ezzel kapcsolatos hagyományos tudásból eredő előnyökhöz való hozzájutásnak és azok tisztességes és méltányos elosztásának elősegítése a nemzetközi megállapodásoknak megfelelően</p>
	<p><b>11. FFC:</b> A városok és egyéb települések befogadóvá, biztonságossá, rezilienssé és fenntarthatóvá tétele</p>	<p>11.4. A világ kulturális és természeti örökségének védelmére és megőrzésére irányuló erőfeszítések fokozása</p>
		<p>11.b 2020-ig a befogadást, az erőforrás-hatékonyt, az éghajlatváltozás mérséklését és az éghajlatváltozáshoz történő alkalmazkodást, valamint a katasztrófákkal szembeni ellenállóképességet elősegítő, integrált szakpolitikákat és terveket elfogadó és végrehajtó városok és egyéb emberi települések számának jelentős mértékű növelése, a holisztikus katasztrófakockázat-kezelés minden szinten történő fejlesztése és végrehajtása, összhangban a 2015 és 2030 közötti időszakra szóló Sendai katasztrófakockázat-csökkentési keretrendszerrel</p>
	<p><b>13. FFC:</b> Sürgős lépések megtétele az éghajlatváltozásnak és hatásainak leküzdésére</p>	<p>13.1. A klímaváltozáshoz kapcsolódó veszélyekkel és a természeti katasztrófákkal szembeni ellenálló- és alkalmazkodóképesség megerősítése minden országban</p>

Kulcstevékenység	FFC	Alcél
<p><b>1. A világ kulturális és természeti örökségének védelme és megőrzése</b></p>	<p><b>14. FFC:</b> Az óceánok, a tengerek, a tengeri erőforrások megőrzése és fenntartható használata a fenntartható fejlődés érdekében</p>	<p>14.1. 2025-ig a tengereket érő szennyezés minden formájának megelőzése és jelentős csökkentése, különös tekintettel a szárazföldi tevékenységből eredőkre, beleértve a tengerbe kerülő hulladékot és tápanyagszennyezést</p>
		<p>14.2. 2020-ig a tengeri és tengerparti ökoszisztémák fenntartható kezelése és védelme egyebek mellett ellenállóképességük megerősítésével a jelentős káros hatások elkerülésére, valamint intézkedések megtétele az óceánok egészséges és produktív állapotának helyreállítása érdekében</p>
	<p><b>15. FFC:</b> A szárazföldi ökoszisztémák védelme, helyreállítása és fenntartható használatának támogatása, a fenntartható erdőgazdálkodás, a sivatagosodás leküzdése, a talajdegradáció megállítása és visszafordítása, a biológiai sokféleség csökkenésének megállítása</p>	<p>15.1. 2020-ig a szárazföldi, valamint az édesvízi ökoszisztémák és szolgáltatásaik megőrzésének, helyreállításának és fenntartható használatának biztosítása, különös tekintettel az erdőkre, vizes élőhelyekre, hegyekre és száraz élőhelyekre, a nemzetközi megállapodásokból eredő kötelezettségeknek megfelelően</p>
		<p>15.5. Sürgős és jelentős intézkedések megtétele a természetes élőhelyek romlásának mérséklésére, a biológiai sokféleség csökkenésének megállítására, valamint 2020-ig a veszélyeztetett fajok védelme és kipusztulásuk megakadályozása</p>
		<p>15.7. Sürgős intézkedés a flóra és fauna védett fajait érintő orvvadászat és csempészés megállítására, a vadvilágból származó illegális termékek iránti kereslet és kínálat kezelésére</p>

Kulcstevékenység	FFC	Alcél
<p><b>1. A világ kulturális és természeti örökségének védelme és megőrzése</b></p>	<p>15. FFC: A szárazföldi ökoszisztémák védelme, helyreállítása és fenntartható használatának támogatása, a fenntartható erdőgazdálkodás, a sivatagosodás leküzdése, a talajdegradáció megállítása és visszafordítása, a biológiai sokféleség csökkenésének megállítása</p>	<p>15.c A globális szintű támogatás növelése a védett fajokat érintő orvvadászat és csempészet elleni küzdelem erőfeszítéseire, beleértve a helyi közösségek kapacitásainak növelését fenntartható megélhetési lehetőségek teremtésére</p>
	<p>16. FFC: Békés és befogadó társadalmak támogatása a fenntartható fejlődés érdekében, az igazságszolgáltatáshoz való hozzáférés biztosítása mindenki számára, hatékony, elszámoltatható és mindenki számára nyitott intézmények kiépítése minden szinten</p>	<p>16.4. 2030-ig az illegális pénz- és fegyveráramlások jelentős csökkentése, az eltulajdonított javak visszaszerzésének és visszaszolgáltatásának erősítése, küzdelem a szervezett bűnözés minden formája ellen</p>
	<p><i>Valamint az egyes múzeumok szakterülete és helyzete alapján releváns további FFC-k és alcélok</i></p>	

Kulcstevékenység	FFC	Alcél
<p><b>2. Az FFC-k megvalósításával kapcsolatos tanulási lehetőségek támogatása</b></p>	<p><b>4. FFC:</b> Az inkluzív, méltányos és minőségi oktatás biztosítása, az élethosszig tartó tanulás lehetőségeinek elősegítése mindenki számára</p>	<p>4.7. 2030-ig annak biztosítása, hogy minden tanuló olyan tudást és készségeket sajátítson el, amelyek a fenntartható fejlődés előmozdításához szükségesek, egyebek közt a fenntartható fejlődéssel és a fenntartható életmódokkal, az emberi jogokkal és a nemek közti egyenlőséggel foglalkozó oktatással, a béke és az erőszakmentesség kultúrájának, a globális felelősség szemléletének előmozdításával, a kulturális sokszínűség és a fenntartható fejlődéshez történő kulturális hozzájárulás tiszteletben tartásával</p>
	<p><b>12. FFC:</b> Fenntartható fogyasztási és termelési módok kialakítása</p>	<p>12.8. 2030-ig annak biztosítása, hogy a fenntartható fejlődéssel és a természettel harmóniában álló életmódokkal kapcsolatban az emberek mindenhol tájékozottak és tudatosak legyenek</p>
	<p><b>13. FFC:</b> Sürgős lépések megtétele az éghajlatváltozásnak és hatásainak leküzdésére</p>	<p>13.3. Az oktatás javítása, a tudatosság, a humán- és intézményi kapacitások növelése az éghajlatváltozás mérséklésével, az alkalmazkodóképesség javításával, a hatások csökkentésével és a korai előrejelzéssel kapcsolatban</p>
	<p><b>16. FFC:</b> Békés és befogadó társadalmak támogatása a fenntartható fejlődés érdekében, az igazságszolgáltatáshoz való hozzáférés biztosítása mindenki számára, hatékony, elszámoltatható és mindenki számára nyitott intézmények kiépítése minden szinten</p>	<p>16.7. Fogékony, befogadó, részvételen és képviselőtlen alapuló döntéshozatal biztosítása minden szinten</p> <p>16.10. Az információhoz való nyilvános hozzáférés biztosítása és az alapvető szabadságjogok védelme a nemzeti jogszabályokkal és a nemzetközi megállapodásokkal összhangban</p>
	<p><i>Valamint az egyes múzeumok szakterülete és helyzete alapján releváns további FFC-k és alcélok</i></p>	

Kulcstevékenység	FFC	Alcél
<p><b>3. Kulturális részvétel biztosítása mindenki számára</b></p>	<p><b>1. FFC:</b> A szegénység valamennyi formájának felszámolása mindenhol</p>	<p>1.4. 2030-ig egyenlő jogok biztosítása minden férfinak és nőnek - különös tekintettel a szegény és a sérülékeny csoportokra - a gazdasági erőforrásokhoz, az alapvető szolgáltatásokhoz, a föld és más vagyon tulajdon- és használati jogához, az örökléshez, a természeti erőforrásokhoz, a megfelelő új technológiákhoz és pénzügyi szolgáltatásokhoz, a mikrofinanszírozást is beleértve</p>
	<p><b>3. FFC:</b> Az egészséges élet biztosítása és a jóllét előmozdítása minden korosztály valamennyi tagjának</p>	<p>3.4. 2030-ig a nem fertőző betegségeknek tulajdonítható korai elhalálozás egyharmadával történő csökkentése megelőzéssel és kezeléssel, valamint a mentális egészség és jóllét elősegítése</p>
	<p><b>5. FFC:</b> A nemek egyenlőségének megvalósítása, minden nő és lány társadalmi szerepének megerősítése</p>	<p>5.1. A nők és lányok elleni mindenfajta diszkrimináció megszüntetése mindenhol</p>
	<p><b>10. FFC:</b> Az országokon belüli és az országok közötti egyenlőtlenségek csökkentése</p>	<p>10.2. 2030-ig elősegíteni - korra, nemre, fogyatékosagra, faji és etnikai hovatartozásra, származásra, vallásra, gazdasági vagy más helyzetre való tekintet nélkül - minden ember társadalmi szerepvállalását, szociális, gazdasági és politikai befogadását</p>
	<p><b>11. FFC:</b> A városok és egyéb települések befogadóvá, biztonságossá, rezilienssé és fenntarthatóvá tétele</p>	<p>11.7. 2030-ig egyetemes hozzáférés biztosítása a biztonságos, befogadó, könnyen megközelíthető zöld- és közterületekhez, különösen a nők és gyermekek, idősek és fogyatékkal élők számára</p>

Kulcstevékenység	FFC	Alcél
<p><b>3. Kulturális részvétel biztosítása mindenki számára</b></p>	<p><b>16. FFC:</b> Békés és befogadó társadalmak támogatása a fenntartható fejlődés érdekében, az igazságszolgáltatáshoz való hozzáférés biztosítása mindenki számára, hatékony, elszámoltatható és mindenki számára nyitott intézmények kiépítése minden szinten</p>	<p>16.10. Az információhoz való nyilvános hozzáférés biztosítása, és az alapvető szabadságjogok védelme a nemzeti jogszabályokkal és a nemzetközi megállapodásokkal összhangban</p>
		<p>16.b A fenntartható fejlődés érdekében megkülönböztetés mentes jogszabályok és szakpolitikák támogatása és végrehajtása</p>
	<p><b>17. FFC:</b> A végrehajtás eszközeinek erősítése és a Fenntartható Fejlődés Globális Partnerségének újjáélesztése</p>	<p>17.17. A partnerségek tapasztalataira és erőforrásokkal kapcsolatos stratégiáira építve hatékony partnerségek ösztönzése és elősegítése a közszférában, a köz- és magánszféra között, valamint a civil társadalomban</p>
<p><i>Valamint az egyes múzeumok szakterülete és helyzete alapján releváns további FFC-k és alcélok</i></p>		

Kulcstevékenység	FFC	Alcél
<p><b>4. A fenntartható turizmus támogatása</b></p>	<p><b>8. FFC:</b> Tartós, befogadó és fenntartható gazdasági növekedés, teljes és termelékeny foglalkoztatás, méltányos munka elősegítése mindenki számára</p>	<p>8.9. 2030-ig a fenntartható turizmus támogatását célzó olyan szakpolitikák kidolgozása és megvalósítása, amelyek munkahelyeket teremtenek, és népszerűsítik a helyi kultúrát és termékeket</p>
	<p><b>12. FFC:</b> Fenntartható fogyasztási és termelési módok kialakítása</p>	<p>12.b Olyan módszerek kifejlesztése és alkalmazása, amelyekkel megfigyelhetők a fenntartható fejlődésnek a fenntartható turizmusra gyakorolt - munkahelyteremtő és a helyi kultúrát és termékeket népszerűsítő - hatásai</p>
	<p><b>14. FFC:</b> Az óceánok, a tengerek, a tengeri erőforrások megőrzése és fenntartható használata a fenntartható fejlődés érdekében</p>	<p>14.7. 2030-ig a tengeri erőforrások fenntartható használatából származó gazdasági haszon növelése a fejlődő kis szigetállamok és a legkevésbé fejlett országok számára, beleértve a fenntartható halászatot, az akvakultúrát és a turizmust</p>
	<p><i>Valamint az egyes múzeumok szakterülete és helyzete alapján releváns további FFC-k és alcélok</i></p>	



Kulcstevékenység	FFC	Alcél
<p>5. Kutatások lehetővé tétele az FFC-k megvalósítása érdekében</p>	<p><b>2. FFC:</b> Az éhezés megszüntetése, az élelmezésbiztonság és a jobb táplálkozás megteremtése, a fenntartható mezőgazdaság támogatása</p>	<p>2.a A befektetések növelése - többek között a nemzetközi együttműködés fokozása által - a vidéki infrastruktúra, a mezőgazdasági kutatások és ismeretterjesztés, a technológiai fejlesztés, a növényi és állati génbankok területén a fejlődő országok, különösen a legkevésbé fejlett országok mezőgazdasági termelési kapacitásának növelése céljából</p>
	<p><b>9. FFC:</b> Reziliens infrastruktúra kiépítése, az inkluzív és fenntartható iparosítás támogatása, az innováció ösztönzése</p>	<p>9.1. A gazdasági fejlődés és az emberi jóllét támogatása érdekében minőségi, megbízható, fenntartható és reziliens infrastruktúra kiépítése, beleértve a regionális és a határon átnyúló infrastruktúrát is, különös tekintettel a megfizethetőségre és az egyenlő esélyű hozzáférésre</p>
		<p>9.4. 2030-ig fenntarthatóvá tételük céljából az infrastruktúrák korszerűsítése és az ipari ágazatok megújítása az erőforrás-felhasználási hatékonyság javításával, valamint a tiszta és környezetbarát technológiák és ipari eljárások nagyobb mértékű alkalmazásával, amely folyamatban minden ország a saját képességeinek megfelelően vesz részt</p>
		<p>9.5. A tudományos kutatás fokozása, az ipari ágazatok technológiai képességeinek korszerűsítése minden országban, különösen a fejlődő országokban, beleértve 2030-ig az innováció ösztönzését és a K+F területén dolgozók 1 millió lakosra vetített számának jelentős növelését, valamint a köz- és magánkiadások növelését a K+F területén</p>

Hogyan járul hozzá a 7 javasolt kulcstevékenység az FFC-khez?

Kulcstevékenység	FFC	Alcél
5. Kutatások lehetővé tétele az FFC-k megvalósítása érdekében	11. FFC: A városok és egyéb települések befogadóvá, biztonságossá, rezilienssé és fenntarthatóvá tétele	11.4. A világ kulturális és természeti örökségének védelmére és megőrzésére irányuló erőfeszítések fokozása
	12. FFC: Fenntartható fogyasztási és termelési módok kialakítása	12.a A fejlődő országok támogatása tudományos és technológiai kapacitásaik megerősítésében, a fogyasztás és termelés fenntarthatóbb módjai felé történő elmozdulás érdekében
	<i>Valamint az egyes múzeumok szakterülete és helyzete alapján releváns további FFC-k és alcélok</i>	

Hogyan járul hozzá a 7 javasolt kulcstevékenység az FFC-khez?

Kulcstevékenység	FFC	Alcél
<p><b>6. Belső vezetés, menedzsment és működés az FFC-k megvalósítása érdekében</b></p>		
<p>Foglalkoztatás</p>	<p><b>4. FFC:</b> Az inkluzív, méltányos és minőségi oktatás biztosítása, az élethosszig tartó tanulás lehetőségeinek elősegítése mindenki számára</p>	<p>4.4. 2030-ig a munkavállaláshoz, tisztességes munkához és vállalkozói tevékenységhez megfelelő tudásszinttel - egyebek között műszaki és egyéb szakmai képzettséggel - rendelkező fiatalok és felnőttek számának jelentős növelése</p>
		<p>4.5. 2030-ig a nemek közti egyenlőtlenségek megszüntetése az oktatásban, továbbá egyenlő hozzáférés biztosítása az oktatás és szakképzés minden szintjén a sérülékeny csoportok számára, beleértve a fogyatékkal élőket, az óslakosokat és a kiszolgáltatott helyzetben levő gyermekeket</p>
<p>Foglalkoztatás</p>	<p><b>5. FFC:</b> A nemek egyenlőségének megvalósítása, minden nő és lány társadalmi szerepének megerősítése</p>	<p>5.1. A nők és lányok elleni mindenfajta diszkrimináció megszüntetése mindenhol</p>
		<p>5.5. A politikai, gazdasági és közéletben a nők számára a vezetői szintű teljes és hatékony részvétel és egyenlő lehetőségek biztosítása a döntéshozatal minden szintjén</p>

Kulcstevékenység	FFC	Alcél
<p><b>6. Belső vezetés, menedzsment és működés az FFC-k megvalósítása érdekében</b></p>		
<p>Foglalkoztatás</p>	<p><b>8. FFC:</b> Tartós, befogadó és fenntartható gazdasági növekedés, teljes és termelékeny foglalkoztatás, méltányos munka elősegítése mindenki számára</p>	<p>8.5. 2030-ig teljes és produktív foglalkoztatás és méltányos munka biztosítása minden férfi és nő számára, beleértve a fiatalokat és a fogyatékkal élőket is, valamint az egyenlő értékű munkáért egyenlő bér biztosítása</p>
		<p>8.8. A munkavállalói jogok védelme, valamint biztonságos és veszélytelen munkakörnyezet elősegítése minden dolgozó számára, beleértve a migráns munkavállalókat, különösen a női bevándorlókat, valamint a bizonytalan munkaviszonyban dolgozókat is</p>
<p>Foglalkoztatás</p>	<p><b>10. FFC:</b> Az országokon belüli és az országok közötti egyenlőtlenségek csökkentése</p>	<p>10.2. 2030-ig elősegíteni - korra, nemre, fogyatékosagra, faji és etnikai hovatartozásra, származásra, vallásra, gazdasági vagy más helyzetre való tekintet nélkül - minden ember társadalmi szerepvállalását, szociális, gazdasági és politikai befogadását</p>
		<p>10.3. Egyenlő lehetőségek biztosítása és az eredmények terén mutatkozó egyenlőtlenségek csökkentése, beleértve a diszkriminatív törvények, szakpolitikák és gyakorlatok megszüntetését, valamint a megfelelő jogszabályok, szakpolitikák és tevékenységek elősegítését e tekintetben</p>
		<p>10.4. Szakpolitikák - különösen pénzügyi, bér- és szociális védelmi politikák - elfogadása és fokozatosan nagyobb egyenlőség megvalósítása</p>

Kulcstevékenység	FFC	Alcél
<b>6. Belső vezetés, menedzsment és működés az FFC-k megvalósítása érdekében</b>		
Foglalkoztatás	<b>16. FFC:</b> Békés és befogadó társadalmak támogatása a fenntartható fejlődés érdekében, az igazságszolgáltatáshoz való hozzáférés biztosítása mindenki számára, hatékony, elszámoltatható és mindenki számára nyitott intézmények kiépítése minden szinten	16.b A fenntartható fejlődés érdekében megkülönböztetésmentes jogszabályok és szakpolitikák támogatása és végrehajtása
Erőforrások felhasználása	<b>6. FFC:</b> A vízhez és szennyvízelvezetéshez való hozzáférés és a fenntartható vízgazdálkodás biztosítása mindenki számára	6.3. 2030-ig a víz minőségének javítása a szennyezés csökkentésével, a veszélyes vegyi- és egyéb anyagok lerakásának megszüntetésével, kibocsátásuk minimalizálásával, a kezeletlen szennyvíz részarányának felére csökkentésével, valamint az újrahasznosítás és a biztonságos újrahasználat jelentős mértékű növelésével globális szinten
Erőforrások felhasználása	<b>8. FFC:</b> Tartós, befogadó és fenntartható gazdasági növekedés, teljes és termelékeny foglalkoztatás, méltányos munka elősegítése mindenki számára	8.4. A fogyasztásban és a termelésben az erőforrások hatékonyságának globális szintű, fokozatos javítása 2030-ig és azon túl, valamint - összhangban a fenntartható fogyasztás és termelés 10 éves keretprogramjával - a fejlett országok vezetésével törekvés a gazdasági növekedés és a környezetkárosodás szétválasztására
Erőforrások felhasználása	<b>12. FFC:</b> Fenntartható fogyasztási és termelési módok kialakítása	12.2. 2030-ig a természeti erőforrásokkal való fenntartható gazdálkodásnak és azok hatékony felhasználásának megvalósítása

Kulcstevékenység	FFC	Alcél
<b>6. Belső vezetés, menedzsment és működés az FFC-k megvalósítása érdekében</b>		
<b>Erőforrások felhasználása</b>	12. FFC: Fenntartható fogyasztási és termelési módok kialakítása	12.3. 2030-ig az egy főre jutó globális élelmiszer-hulladék felére csökkentése a kiskereskedelem és a fogyasztók szintjén, valamint az élelmiszervesztés csökkentése a termelési és ellátási láncok mentén, beleértve a betakarítás utáni veszteségeket is
		12.4. 2020-ig a vegyi anyagok és minden hulladék környezetvédelmi szempontból megfelelő kezelése a teljes életciklusukon keresztül, az elfogadott nemzetközi keretekkel összhangban, valamint a levegőbe, vízbe és talajba történő kibocsátásuk jelentős mérséklése az emberi egészségre és a környezetre gyakorolt káros hatásuk minimálisra csökkentése érdekében
		12.5. 2030-ig a hulladékképződés jelentős visszaszorítása megelőzés, csökkentés, újrahasznosítás és újrahasználat által
<b>Erőforrások felhasználása</b>	14. FFC: Az óceánok, a tengerek, a tengeri erőforrások megőrzése és fenntartható használata a fenntartható fejlődés érdekében	14.1. 2025-ig a tengereket érő szennyezés minden formájának megelőzése és jelentős csökkentése, különös tekintettel a szárazföldi tevékenységből eredőkre, beleértve a tengerbe kerülő hulladékot és tápanyagszennyezést

Hogyan járul hozzá a 7 javasolt kulcstevékenység az FFC-khez?

Kulcstevékenység	FFC	Alcél
<b>6. Belső vezetés, menedzsment és működés az FFC-k megvalósítása érdekében</b>		
Beszerzés	<b>12. FFC:</b> Fenntartható fogyasztási és termelési módok kialakítása	12.6. A cégek, különösen a nagy és transznacionális vállalatok ösztönzése a fenntartható gyakorlatok alkalmazására és a fenntarthatósággal kapcsolatos információk jelentéseikbe történő beépítésére
		12.7. Fenntartható közbeszerzési gyakorlatok elősegítése a nemzeti szakpolitikákkal és prioritásokkal összhangban
Létesítmények	<b>4. FFC:</b> Az inkluzív, méltányos és minőségi oktatás biztosítása, az élethosszig tartó tanulás lehetőségeinek elősegítése mindenki számára	4.a Olyan oktatási létesítmények kiépítése és korszerűsítése, amelyek figyelembe veszik a gyerekek, a fogyatékkal élők és a nemek sajátosságait, és mindenki számára biztonságos, erőszakmentes, befogadó és hatékony tanulást lehetővé tevő környezetet biztosítanak
Létesítmények	<b>16. FFC:</b> A vízhez és szennyvízelvezetéshez való hozzáférés és a fenntartható vízgazdálkodás biztosítása mindenki számára	6.4. 2030-ig a vízhasználat hatékonyságának jelentős növelése minden ágazatban, a fenntartható vízkivétel és az édesvízellátás biztosítása a vízhiány kezelése érdekében, továbbá a vízhiánytól szenvedő emberek számának jelentős csökkentése

Kulcstevékenység	FFC	Alcél
<b>6. Belső vezetés, menedzsment és működés az FFC-k megvalósítása érdekében</b>		
Létesítmények	<b>7. FFC:</b> Megfizethető, megbízható, fenntartható és modern energiához való hozzáférés biztosítása mindenki számára	7.2. 2030-ig a megújuló energiák részarányának jelentős növelése a globális energiamixben
Létesítmények	<b>9. FFC:</b> Reziliens infrastruktúra kiépítése, az inkluzív és fenntartható iparosítás támogatása, az innováció ösztönzése	9.4. 2030-ig, fenntarthatóvá tételük céljából, az infrastruktúrák korszerűsítése és az ipari ágazatok megújítása az erőforrás-felhasználási hatékonyság javításával, valamint a tiszta és környezetbarát technológiák és ipari eljárások nagyobb mértékű alkalmazásával, amely folyamatban minden ország a saját képességeinek megfelelően vesz részt
Létesítmények	<b>13. FFC:</b> Sürgős lépések megtétele az éghajlatváltozás és hatásainak leküzdésére	13.1. A klímaváltozáshoz kapcsolódó katasztrófákkal szembeni ellenálló- és alkalmazkodóképesség megerősítése
Etikus és felelősségteljes vezetés és menedzsment	<b>13. FFC:</b> Sürgős lépések megtétele az éghajlatváltozásnak és hatásainak leküzdésére	13.2. A klímaváltozással kapcsolatos intézkedések integrálása a szakpolitikákba és a tervezésbe
Etikus és felelősségteljes vezetés és menedzsment	<b>16. FFC:</b> Békés és befogadó társadalmak támogatása a fenntartható fejlődés érdekében, az igazságszolgáltatáshoz való hozzáférés biztosítása mindenki számára, hatékony, elszámoltatható és mindenki számára nyitott intézmények kiépítése minden szinten	16.3. A jogállamiság támogatása nemzeti és nemzetközi szinten, az igazságszolgáltatáshoz történő egyenlő hozzáférés biztosítása mindenki számára



Kulcstevékenység	FFC	Alcél
<b>6. Belső vezetés, menedzsment és működés az FFC-k megvalósítása érdekében</b>		
Etikus és felelősségteljes vezetés és menedzsment	<p><b>16. FFC:</b> Békés és befogadó társadalmak támogatása a fenntartható fejlődés érdekében, az igazságszolgáltatáshoz való hozzáférés biztosítása mindenki számára, hatékony, elszámoltatható és mindenki számára nyitott intézmények kiépítése minden szinten</p>	<p>16.6. Hatékony, elszámoltatható és átlátható intézmények kialakítása minden szinten</p> <p>16.7. Fogékony, befogadó, részvételen és képviselően alapuló döntéshozatal biztosítása minden szinten</p> <p>16.10. Az információhoz való nyilvános hozzáférés biztosítása és az alapvető szabadságjogok védelme a nemzeti jogszabályokkal és a nemzetközi megállapodásokkal összhangban</p>
Etikus és felelősségteljes vezetés és menedzsment	<p><b>17. FFC:</b> A végrehajtás eszközeinek erősítése és a Fenntartható Fejlődés Globális Partnerségének újjáélesztése</p>	<p>17.14. A fenntartható fejlődés érdekében a szakpolitikák koherenciájának növelése</p> <p>17.19. 2030-ig a jelenlegi kezdeményezésekre építve a fenntartható fejlődés előrehaladásának mérésére szolgáló módszerek kidolgozása, amelyek kiegészítik a GDP-t, és a fejlődő országokban támogatják a statisztikai kapacitásépítést</p>
	<p><i>Valamint az egyes múzeumok szakterülete és helyzete alapján releváns további FFC-k és alcélok</i></p>	

Hogyan járul hozzá a 7 javasolt kulcstevékenység az FFC-khez?

Kulcstevékenység	FFC	Alcél
<p><b>7. Külső vezetés, együttműködés és partnerség az FFC-k megvalósítása érdekében</b></p>	<p><b>17. FFC:</b> A végrehajtás eszközeinek erősítése és a Fenntartható Fejlődés Globális Partnerségének újjáélesztése</p>	<p>17.9. A hatékony és célirányos kapacitásépítésre irányuló nemzetközi támogatás növelése a fejlődő országokban az összes FFC elérését célzó nemzeti tervek elősegítésére, többek között az Észak-Dél, a Dél-Dél és a háromoldalú együttműködés által</p>
		<p>17.14. A fenntartható fejlődés érdekében a szakpolitikák koherenciájának növelése</p>
		<p>17.16. A Fenntartható Fejlődés Globális Partnerségének erősítése, kiegészítve a többféle érdekcsoportból álló partnerségekkel, amelyek mozgósítják és megosztják a tudást, szakértelmet, technológiát és pénzügyi forrásokat a fenntartható fejlődési célok elérésének támogatása érdekében minden országban, de különösen a fejlődő országokban</p>
		<p>17.17. A partnerségek tapasztalataira és erőforrásokkal kapcsolatos stratégiáira építve hatékony partnerségek ösztönzése és elősegítése a közszférában, a köz- és magánszféra között, valamint a civil társadalomban</p>
<p><i>Valamint az egyes múzeumok szakterülete és helyzete alapján releváns további FFC-k és alcélok</i></p>		



# Köszönetnyilvánítás



Köszönettel tartozom az ICOM Fenntarthatósági Munkacsoportja  
alábbi tagjainak a hasznos eszmecsereért:

Caitlin Southwick, Fenntarthatóság a Megőrzésben

Daniel Inoque, Mozambiki Művészeti és Kulturális Örökségi Intézet, Mozambik

Deborah Thiagaraian, Dakshina Chitra, Muttukadu, India

Diana Pardue, Szabadság-szobor Nemzeti Műemlék és Ellis-sziget,  
Nemzeti Park Szolgálat, USA

Emlyn Koster, Észak-Karolinai Állami Egyetem, Raleigh, USA

Fiona Cameron, Nyugat-Sydney-i Egyetem, Ausztrália

Jenny Newell, Ausztrál Múzeum, Sydney, Ausztrália

Marie Claverie, ICOM

Michele Lanzinger, MUSE, Tudományos Múzeum, Trentó, Olaszország

Morien Rees, Varanger Múzeum, Norvégia

Paloma Salgado Tonda, Interaktív Gazdasági Múzeum, Mexikóváros, Mexikó

Peter Keller, ICOM

Robert Janes, Múzeumi Egyesülés az Éghajlatigazságosságért, Kanada

Suay Aksoy, ICOM

Yacy-Ara Froner, Minas Gerais-i Szövetségi Egyetem, Belo Horizonte, Brazília

Zhao Yang, Kínai Tudományos és Technológiai Múzeum, Peking, Kína

Az alábbi személyeknek szintén nagyon hálás  
vagyok, hogy együttműködtek, és segítettek  
összerendezni a gondolataimat:

Adriana Valenzuela és Miguel Naranjo  
(ENSZ Éghajlatváltozás, Bonn)

Andrew Potts (ICOMOS)

Jasper Visser (VISSCH+STAM, Amsterdam)

Sarah Mander (Tyndall Manchester,  
Manchester-i Egyetem)

Sarah Sutton (Fenntartható Múzeumok, USA)

---

**McGhie, H.A. (2019). Museums and the Sustainable Development Goals:  
a how-to guide for museums, galleries, the cultural sector and their partners.  
Curating Tomorrow, UK.**

Fordító: Pap Ágnes

Nyelvi lektor: Wicker Erika

További közreműködők: Mayer Adél, Nagy-Sándor Zsuzsa, Vásárhelyi Tamás

Felelős kiadó: Bereczki Ibolya, a Pulszky Társaság - Magyar Múzeumi Egyesület elnöke  
Budapest, 2022

ISBN 978-615-80043-6-7

A kötet magyar fordítását a Nemzeti Kulturális Alap támogatta

  
Nemzeti Kulturális Alap

  
Pulszky Társaság  
Magyar Múzeumi Egyesület



### A Curating Tomorrow kiadványai

1. A múzeumi gyűjtemények és a biodiverzitás megőrzése  
(Museum Collections and Biodiversity Conservation), 2019
2. A múzeumok és a fenntartható fejlődési célok  
(Museums and the Sustainable Development Goals), 2019



